

Prawne warunki działania organizacji pozarządowych

Prawne warunki działania organizacji pozarządowych

● WSTĘP (5)

Radosław Skiba

PRAWNE WARUNKI DZIAŁANIA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH (9)

- Konstytucja. Wolności i prawa człowieka (10)
  - Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (10)
  - Instytucje służące ochronie praw konstytucyjnych (10)
- Prawna definicja organizacji pozarządowej (11)
  - Fundacje (12)
  - Stowarzyszenia (15)
  - Federacje (związki stowarzyszeń) (17)
- Rejestracja organizacji (18)
- Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (21)
  - Organizacje pożytku publicznego (21)
  - Odpis 1% (24)
  - Rada Działalności Pożytku Publicznego (25)
  - Współpraca z administracją publiczną (25)
- Praca w organizacji pozarządowej (26)
  - Wolontariusze, pracownicy, pracodawca (26)
  - Umowa o pracę, zlecenie, dzieło (28)
  - Podstawowe informacje na temat umów (29)
- Podatki a organizacja pozarządowa (30)
  - Opodatkowanie organizacji pozarządowych (30)
  - Ulgi podatkowe związane z przekazaniem środków finansowych na wsparcie organizacji pozarządowych (32)
  - Podatek od towarów i usług (VAT) (32)
- Źródła finansowania działalności organizacji pozarządowych (34)

● SŁOWO O AUTORZE (40)

● SŁOWNIK (43)

● ZAŁĄCZNIKI (47)

● ODNOŚNIKI (60)

● SŁOWO O AKADEMII (64)

● WIEDZA I DOŚWIADCZENIE (65)

wiedza i doświadczenie...

Organizacja, która dąży do samowystarczalności, potrafi dostosowywać się do zmian. Stale prowadzi analizę i podejmuje ocenę swoich działań tak, by poprawić ich efektywność. Wsłuchując się w opinie różnych środowisk, uczy się i umiejętnie rozpoznaje potrzeby lokalne, dzięki czemu skutecznie odpowiada na nowe zapotrzebowania społeczne. Tymczasem niewiele polskich organizacji pozarządowych może pochwalić się takimi dokonaniem. Wiele małych lokalnych fundacji i stowarzyszeń opiera swoją pracę na jednorazowych projektach – akcjach, które nie zapewniają im ciągłości działania. Chcemy zachęcić organizacje do poszukiwania rozwiązań problemów poprzez rozpoznawanie możliwości istniejących w społeczności lokalnej, a tym samym do konsekwentnego dążenia do stabilności i efektywności prowadzonych działań społecznych. Bardzo ważnym elementem w procesie budowania samowystarczalności jest więc zdobycie niezbędnej wiedzy i praktycznego doświadczenia, które pozwolą organizacji osiągnąć stan zapewniający jej trwały rozwój.

....prawo dla początkujących i bardziej doświadczonych

Wydana przez nas publikacja skierowana jest przede wszystkim do tych, którzy dopiero podejmują działalność społeczną. Może służyć jako użyteczny przewodnik, zwłaszcza dla mniej doświadczonych fundacji i stowarzyszeń, które chciałyby zdobyć przydatną wiedzę i umiejętności. Sądzymy też, że również dla tych z większym doświadczeniem okaże się ważnym źródłem informacji i będzie wykorzystywana w bieżących działaniach organizacji.

Elastyczność działania, pomysłowość, brak biurokracji, nieszablonowe rozwiązania to cechy organizacji pozarządowych, często decydujące o ich sile i skuteczności. Nie oznaczają one jednak lekceważenia prawa. Przeciwnie, organizacja, które chce działać skutecznie i efektywnie, musi znać bardzo dobrze obowiązujące ją przepisy, także po to, by jak najlepiej wykorzystać je do realizacji własnych działań. Pamiętajmy przy tym, że nieznanomość prawa nie jest wytłumaczeniem w sytuacji jego łamania. Dlatego też w publikacji przedstawiamy najważniejsze regulacje prawne dotyczące tworzenia i funkcjonowania fundacji i stowarzyszeń. A ponieważ przepisy zmieniają się dość często, podajemy także inne źródła informacji pomocne w aktualizacji wiedzy z zakresu prawa.

Zapraszamy do lektury i do praktycznego wykorzystania wiedzy zawartej w publikacji.

Zespół Akademii Rozwoju Filantropii w Polsce

Tekst

Prawne warunki działania organizacji pozarządowych

Radostaw Skiba

Konstytucja. Wolności i prawa człowieka

Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Trudno jest sobie wyobrazić rozwój sektora organizacji pozarządowych w krajach, w których nie są przestrzegane podstawowe prawa człowieka i obywatela. Pełny rozwój organizacji pozarządowych możliwy jest tylko w społeczeństwach ludzi wolnych.

Wolność zrzeszania się

Jednym z praw i wolności człowieka, ważnych z punktu widzenia społeczeństwa obywatelskiego i organizacji pozarządowych, jest wolność zrzeszania się, czyli możliwość swobodnego tworzenia i działania w organizacjach o charakterze dobrowolnym.

Przynależność do dobrowolnych organizacji i działalność w nich stanowi przejaw indywidualności człowieka, służy jego samorealizacji, podkreśla jego wolność i niezależność od państwa. Działalność organizacji pozarządowych służy wszakże nie tylko zaspokajaniu prywatnych celów, lecz jest elementem społeczeństwa obywatelskiego i umożliwia szerszy wpływ obywateli na sprawowanie władzy. Państwo może i powinno przekazywać organizacjom realizację zadań o charakterze publicznym, odciążając w ten sposób instytucje państwa.

Konstytucja RP każdemu zapewnia wolność zrzeszania się (art. 58). Jedyne ograniczenie to zakaz tworzenia zrzeszeń, których cel lub działalność są sprzeczne z Konstytucją lub ustawą. O odmowie rejestracji lub zakazie działania takiego zrzeszenia orzeka sąd. Zakazane jest także istnienie partii politycznych i innych organizacji odwołujących się w swoich programach do totalitarnych metod i praktyk działania nazizmu, faszyzmu i komunizmu, a także tych, których program albo działalność zakłada lub dopuszcza nienawiść rasową i narodowościową, stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę państwa albo przewiduje utajnienie struktur bądź członkostwa.

Konstytucja RP w art. 12 zapewnia wolność tworzenia i działania związków zawodowych, organizacji społeczno-zawodowych rolników, stowarzyszeń, ruchów obywatelskich, innych dobrowolnych zrzeszeń oraz fundacji.

Instytucje służące ochronie praw konstytucyjnych

Rzecznik Praw Obywatelskich

■ *Ustawa z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich*

Każdy ma prawo wystąpienia, na zasadach określonych w ustawie, do Rzecznika Praw Obywatelskich z wnioskiem o pomoc w ochronie swoich wolności lub praw naruszonych przez organy władzy publicznej.

Uprawnionymi do występowania z wnioskiem są nie tylko osoby fizyczne, lecz również stowarzyszenia, organizacje społeczne oraz inne osoby prawne.

Rzecznik Praw Obywatelskich może podejmować czynności mające na celu zmianę złego stanu prawnego oraz niewłaściwej praktyki stosowania prawa poprzez:

- przedstawianie właściwym organom wniosków zmierzających do skuteczniejszej ochrony praw i wolności obywateli;
- występowanie do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskami o stwierdzenie niezgodności przepisów z Konstytucją;
- występowanie do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej bądź o wydanie lub zmianę innych aktów prawnych w sprawach dotyczących wolności oraz praw człowieka i obywatela (prawo inspiracji ustawodawczej).

• dostępne informacje: www.brpo.gov.pl

Skarga konstytucyjna

Skarga konstytucyjna to szczególny środek ochrony praw i wolności w postępowaniu przed sądem konstytucyjnym.

Skarga konstytucyjna jest instrumentem ochrony praw i wolności konstytucyjnych, kieruje się ją do Trybunału Konstytucyjnego, a jej rezultatem może być usunięcie z porządku prawnego norm sprzecznych z Konstytucją. Konstytucja jest najważniejszym aktem prawnym (ustawą zasadniczą).

Do wniesienia skargi uprawniony jest każdy (obywatel, cudzoziemiec, bezpaństwowiec) oraz osoba prawna (m. in. organizacja pozarządowa).

• dostępne informacje: www.brpo.gov.pl

Europejska Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności

Każda jednostka, grupa jednostek lub organizacja pozarządowa, które czują się ofiarami naruszenia *Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*, mogą skierować bezpośrednio do Trybunału Praw Człowieka z siedzibą w Strasburgu swoją skargę – zarzut naruszenia przez państwo jednego z praw chronionych *Konwencją*.

Orzeczenia Trybunału są wiążące dla państwa, przeciwko któremu zapadają.

• dostępne informacje: [informacja dla skarżących oraz wzór skargi są dostępne w kancelarii Trybunału Praw Człowieka: www.echr.coe.int](http://www.echr.coe.int)

Prawna definicja organizacji pozarządowej

Sektor organizacji pozarządowych jest bardzo zróżnicowany i należą do niego podmioty działające w różnych formach prawnych.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (art. 3 ust. 2) podaje definicję organizacji pozarządowej:

„Organizacjami pozarządowymi są, niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, i niedziałające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia.”

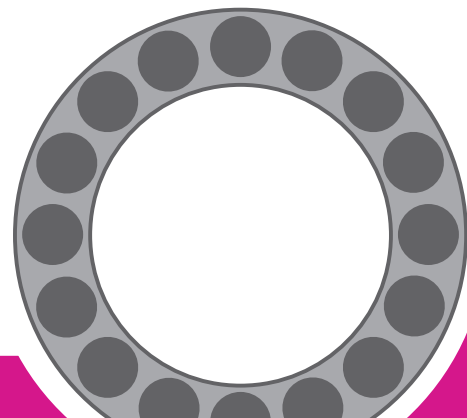
Jest to definicja obszerna. Za organizację pozarządową mogą być uznane nie tylko te podmioty, którym przepisy nadają osobowość prawną (stowarzyszenia, fundacje, partie polityczne, związki zawodowe), lecz i takie, które osobowości prawnej nie posiadają (np. stowarzyszenia zwykłe, uczelniane organizacje studenckie, koła gospodyń wiejskich).

Organizacjami pozarządowymi nie są podmioty zaliczone do sektora finansów publicznych (np. sądy, jednostki samorządu terytorialnego, państwowe szkoły

wyższe, państwowe i samorządowe instytucje kultury, NFZ). Podmioty te wymienione zostały w art. 5 *Ustawy z dnia 26 listopada 1998r. o finansach publicznych*.

Podmioty sektora finansów publicznych:

- 1) organy władzy publicznej, organy administracji rządowej, organy kontroli państwowej i ochrony prawa, sądy i trybunały, a także jednostki samorządu terytorialnego i ich organy oraz związki;
- 2) jednostki budżetowe, zakłady budżetowe i gospodarstwa pomocnicze jednostek budżetowych;
- 3) fundusze celowe;
- 4) państwowe szkoły wyższe;
- 5) jednostki badawczo-rozwojowe;
- 6) samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej;
- 7) państwowe lub samorządowe instytucje kultury;
- 8) Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego i zarządzane przez nie fundusze;
- 9) Narodowy Fundusz Zdrowia;
- 10) Polska Akademia Nauk i tworzone przez nią jednostki organizacyjne;
- 11) państwowe lub samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorstw, banków i spółek prawa handlowego.

Nie są również organizacjami pozarządowymi podmioty, które należą do sektora przedsiębiorstw (ich celem działania jest prowadzenie działalności gospodarczej i osiągnięcie zysku).

Na gruncie przepisów *Kodeksu spółek handlowych* możliwe jest utworzenie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółki akcyjnej w celach niekomercyjnych, społecznie użytecznych. *Ustawa z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej* (Dz.U. nr 81/01, poz. 889) przewiduje tworzenie sportowych spółek akcyjnych, których celem jest prowadzenie klubów sportowych. *Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne* (Dz.U. nr 115/01, poz. 1229) mówi o spółkach wodnych niedziałających dla osiągnięcia zysku, a jedynie dla zaspokajania potrzeb w dziedzinie gospodarowania wodami. Obecnie w Polsce spółek o celach niekomercyjnych jest kilkanaście. Istnieje nawet przypadek zarejestrowania takiej spółki jako organizacji pożytku publicznego (OPP). Z uwagi na to, że obowiązujące od początku 2006 roku prawo jasno nie precyzuje tego, czy spółki prawa handlowego są organizacjami pozarządowymi oraz czy mogą ubiegać się o status OPP, istnieją w tej kwestii różne opinie prawników, w tym sędziów sądów rejestrowych.

Przepisy prawa pozwalają na prowadzenie działalności gospodarczej również przez stowarzyszenia i fundacje, które tym niemniej, w rozumieniu ustawy, nie przestają być organizacjami pozarządowymi. Jest tak, ponieważ nigdy działalność gospodarcza nie jest celem statutowym organizacji, a jedynie środkiem umożliwiającym zdobywanie funduszy na działalność statutową.

W Polsce najpopularniejszymi, podstawowymi formami prawnymi, w których działają organizacje pozarządowe są **fundacje** i **stowarzyszenia** oraz **związki stowarzyszeń** (federacje).

Fundacje

■ *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach*

Fundacja*:

1. „ofiarowanie czegoś, zbudowanie czegoś na własny koszt do użytku społeczeństwa; ufundowanie czegoś”;
2. „instytucja, której podstawą jest majątek przeznaczony przez jej założyciela na określony cel (dobroczynny, kulturalny)”.

* *Słownik Języka Polskiego, Warszawa: PWN, 1998*

Fundacja może być ustanawiana wyłącznie dla realizacji celów społecznie lub gospodarczo użytecznych (nie dla celów prywatnych). W uproszczeniu można powiedzieć, że fundacja to **majątek** (pieniądze, papiery wartościowe, ruchomości, nieruchomości) przeznaczone przez fundatora na realizację ważnego społecznie lub gospodarczo celu. W razie wyczerpania się środków finansowych i majątku fundacji, podlega ona likwidacji. Cel, który ma realizować, zostaje wyznaczony przez fundatora w akcie notarialnym oraz w statucie fundacji. W wypadku, kiedy fundator nie przewidzi wyraźnie w statucie fundacji możliwości zmiany celu fundacji, zmiana taka po uzyskaniu przez fundację osobowości prawnej nie jest dopuszczalna. W przeciwieństwie do stowarzyszeń, fundacje nie są osobami korporacyjnymi, to znaczy nie mają członków.

Utworzenie fundacji

Osobą tworzącą fundację jest fundator. Fundatorem może być zarówno osoba fizyczna, jak i osoba prawna (np. stowarzyszenie lub fundacja). Fundator bywa jeden lub może być ich kilku. Możliwe jest również, by fundatorem został obcokrajowiec. Fundacja powstaje w drodze oświadczenia woli złożonego przez fundatora o ustanowieniu fundacji i przeznaczeniu określonego majątku na realizację celu fundacji. **Oświadczenie woli o ustanowieniu fundacji** można złożyć w formie aktu notarialnego lub w testamencie.

W praktyce fundacja jest formą organizacyjną wykorzystywaną nie tylko przez osoby posiadające znaczny kapitał. Ponieważ przepisy prawa w zasadzie nie określają minimalnego majątku potrzebnego do założenia fundacji, a z praktyki sądów rejestrowych wynika, iż wystarczająca jest kwota 500-1000 zł, forma prawna fundacji jest szeroko wykorzystywana. Jej zaletą jest bowiem to, że może zostać założona przez jedną lub kilka osób, jej założycielami mogą być nie tylko osoby fizyczne, lecz również osoby prawne, ma w porównaniu do stowarzyszenia prostszą strukturę organizacyjną (może posiadać wyłącznie zarząd). Zalety te rekompensują ewentualny dodatkowy koszt związany z koniecznością sporządzenia aktu notarialnego.

• dostępne informacje:

– www.sejm.gov.pl, www.prawo.ngo.pl

– *Kodeks cywilny*

– *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r.*

o fundacjach (Dz.U. z 1984r. nr 21, poz. 97)

– A. Szoplińska, *Jak założyć fundację?*, Seria 3w*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2004 (Publikacje z Serii 3w* dostępne są w wersji elektronicznej na stronie www.prawo.ngo.pl.)

Statut

Fundacja działa w oparciu o statut. Statut fundacji ustalany jest przez fundatora. Możliwe jest również ustalenie statutu fundacji przez osobę (fizyczną lub prawną) upoważnioną do tego przez fundatora (art. 6 ust. 1 *Ustawy o fundacjach*). Ponieważ sam statut musi być sporządzony w formie pisemnej, również pełnomocnictwo do jego ustalenia winno być udzielone w tej samej formie.

Statut fundacji musi określać:

- nazwę fundacji,
- siedzibę fundacji,
- majątek fundacji,
- cele, zasady, formy i zakres jej działalności,
- skład i organizację zarządu, sposób powoływania oraz obowiązki i uprawnienia tego organu i jego członków.

Jeżeli organizacja chce się ubiegać o status organizacji pożytku publicznego, to w statucie należy uwzględnić dodatkowe postanowienia.

1. Cele statutowe muszą zawierać się w obszarze zadań publicznych określonych w art. 4 *Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*.
2. Ze statutu powinno wynikać, że organizacja nie działa wyłącznie na rzecz swoich członków.
3. Zapis o prowadzeniu działalności gospodarczej (jeżeli w ogóle organizacja ma prowadzić działalność gospodarczą) w rozmiarach służących realizacji celów statutowych.
4. Zapis o przeznaczaniu całości dochodów na cele statutowe. Postanowienia o utworzeniu wewnętrznego organu kontroli i określające zasady wskazane w art. 20 pkt 6 ww. ustawy dotyczące członków tego organu.
6. Zapisy zgodne z ograniczeniami wskazanymi w art. 20 pkt 7. ww. ustawy.

Uwaga: Wymagania te stosują się także do omawianych dalej stowarzyszeń i federacji (związków stowarzyszeń).

Podczas tworzenia statutu fundacji należy pamiętać, że fundator z mocy prawa nie posiada żadnych szczególnych uprawnień wobec fundacji. Fundacja uzyskuje osobowość prawną z chwilą wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. Po zarejestrowaniu fundacja jest odrębnym, autonomicznym podmiotem prawa. Fundator może natomiast w statucie zastrzec sobie na przykład prawo wyrażenia zgody w najważniejszych sprawach (zmiany statutu, połączenia fundacji, zmiany składu zarządu itd.) lub nawet zapewnić sobie miejsce we władzach fundacji, aby mieć wpływ na podejmowane decyzje. Należy również pamiętać, że fundatorem w sensie prawnym jest tylko osoba/osoby, które złożyły oświadczenie woli o ustanowieniu fundacji (wskazane w akcie notarialnym). Inne osoby, już w trakcie działania fundacji przekazujące nawet znaczne środki finansowe na rzecz fundacji, nie mogą uzyskać statusu fundatora. Fundator jest historycznym twórcą fundacji.

Jeżeli fundacja chce korzystać ze zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych, to cele statutowe fundacji muszą być tak sformułowane, aby odpowiadały celom określonym w art. 17 ust. 1 pkt. 4 *Ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych*.

- dostępne informacje:
– www.prawo.npg.pl
– R. Skiba, *Jak napisać statut fundacji?*, Seria 3w*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2004

Ustawodawca nie określił minimalnego majątku potrzebnego do powołania fundacji, stąd też poza zakresem oceny sądu pozostaje decyzja, czy jest to suma wystarczająca do osiągnięcia zakładanego celu fundacji. Majątek pierwotny (założycielski) fundacji w trakcie jej trwania i działania może ulegać zmianom (zgodnie z orzeczeniem Sądu Najwyższego). Jeżeli jednak fundacja ma prowadzić działalność gospodarczą, jej majątek przeznaczony na działalność gospodarczą nie może być mniejszy niż tysiąc złotych.

Fundacje zobowiązane są do składania corocznych sprawozdań z działalności niezależnie od ewentualnych sprawozdań składanych po uzyskaniu statusu organizacji pożytku publicznego (art. 12 ust. 2 *Ustawy o fundacjach*). Sprawozdania składane są do ministra właściwego z uwagi na cele działania fundacji. Fundator jest uprawniony do wskazania właściwego ministra podczas tworzenia fundacji. Oświadczenie takie powinno być dołączone do dokumentów rejestrowych (art. 5 ust. 2 ww. ustawy). Ponadto, sprawozdanie musi być udostępnione do publicznej wiadomości. Ustawa nie określa w jakiej formie takie udostępnienie powinno nastąpić, stąd też wybór formy należy do zarządu fundacji (np. umieszczenie sprawozdania na stronie internetowej, wyłożenie w siedzibie fundacji). Zakres merytoryczny sprawozdania został określony w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości. W wypadku gdy terenem działania fundacji jest tylko jedno województwo, siedziba fundacji musi znajdować się w tym województwie i nadzór nad jej działalnością sprawuje również wojewoda.

Podczas tworzenia **statutu fundacji** należy szczególnie zwrócić uwagę na kilka kwestii.

- **Cele fundacji.** Przy ich określaniu trzeba uwzględnić rodzaj działalności, jaki prowadzić ma fundacja, a także jej zakres. Ważne jest dostosowanie celów do aktualnie obowiązującego ustawodawstwa podatkowego oraz zadbanie o ich zgodność z *Ustawą o działalności pożytku publicznego*.
- **Struktury organów fundacji.** Powinny one odpowiadać potrzebom fundatorów. Należy rozpatrzyć, czy powołać wyłącznie zarząd, czy też inne organy typu rada fundatorów, organy kontroli, rady programowe, a także zapewnić właściwe relacje pomiędzy tymi organami. Z powodów opisanych powyżej trzeba rozważyć określić uprawnienia fundatora. Ścierają się tu bowiem dwa przeciwstawne dążenia – pragnienie fundatora do zachowania kontroli nad fundacją po jej formalnym powstaniu oraz potrzeba samodzielności fundacji jako takiej i jej zarządu.
- **Sposób reprezentacji.** Określa, w jaki sposób i przez kogo fundacja będzie reprezentowana w kontaktach zewnętrznych, kto będzie zawierał umowy w imieniu fundacji. Najczęściej do reprezentowania fundacji upoważnia się dwóch członków zarządu działających łącznie, ale nie jest to jedyne rozwiązanie. Jeżeli statut przewiduje, że fundacja reprezentowana jest przez jedną konkretną osobę, np. prezesa zarządu, to istnieje ryzyko, że gdy osoba ta z jakiegoś względu będzie nieosiągalna, fundacja straci możliwość skutecznego działania (prezes może być na przykład na urlopie, gdy zaistnieje potrzeba podpisania ważnego dokumentu, umowy).
- **Prowadzenie i zakres działalności gospodarczej.** Do tej kwestii również należy podchodzić rozważnie, albowiem rejestrowanie działalności, której fundacja następnie faktycznie nie podejmuje, stanowi zbędne obciążenie organizacyjne i finansowe.

- dostępne informacje:
– *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach* (Dz.U. nr 84/21, poz. 97)
– *Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 maja 2001 r. w sprawie ramowego zakresu sprawozdania z działalności fundacji* (Dz.U. nr 50/01, poz. 529)

- C. Bugajna-Sporczyk, I. Janson, *Zakładamy fundację. Praktyczny komentarz do Ustawy o fundacjach. Akty wykonawcze i orzecznictwo. Wzory pism procesowych. Wzorcowy statut*, Warszawa: Wydawnictwo Zrzeszenia Prawników Polskich, 1996
- H. Izdebski., *Fundacje i stowarzyszenia. Komentarz. Orzecznictwo. Skorowidz*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza Transi, 2000

Stowarzyszenia

■ *Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach*

Stowarzyszenie to dobrowolne, samorządne, trwałe zrzeszenie, tworzone w celach niezarobkowych (art. 2 ust. 1 *Prawa o stowarzyszeniach*).¹ Stowarzyszenie jest odpowiednią formą prawną dla grupy osób, które mają wspólny cel lub problem i chcą podjąć wspólne działanie o charakterze sformalizowanym. Co za tym idzie, w wypadku stowarzyszenia mamy do czynienia z pojęciem **członkostwa**. Stowarzyszenie opiera swoją działalność na społecznej (nieodpłatnej) pracy swoich członków, którzy wspólnie dążą do realizacji określonego w statucie celu. Istotą stowarzyszenia i najważniejszym jego elementem są więc **ludzie** je tworzący i razem realizujący **wspólny cel**. Członkowie stowarzyszenia samodzielnie decydują, jakie cele chcą realizować, określają programy działania i struktury organizacyjne. Najwyższą władzą stowarzyszenia jest **walne zebranie członków**, do którego kompetencji należą najważniejsze decyzje (np. o rozwiązaniu stowarzyszenia, zmianie statutu, wyborze władz).

Do założenia stowarzyszenia potrzeba co najmniej 15 założycieli. Przyjmuje się też, że jeżeli liczba członków stowarzyszenia spadnie poniżej tej liczby, powinno ono ulec rozwiązaniu. Wynika to z art. 31 pkt 1 *Prawa o stowarzyszeniach*. Przepis ten, w wypadku zaistnienia takiej sytuacji, uprawnia sąd do wydania na wniosek organu nadzorującego postanowienia o rozwiązaniu stowarzyszenia. Oczywiście sąd wyda takie postanowienie, jeżeli członkowie stowarzyszenia nie podejmą decyzji o jego rozwiązaniu samodzielnie.

Założyciele „uchwalają statut stowarzyszenia i wybierają komitet założycielski” (art. 9). Z praktycznego punktu widzenia warto zaznaczyć, że wstępny

projekt dobrze jest przygotować wcześniej (czyli przed zwołaniem zebrania założycielskiego) i dostarczyć go do wglądu wszystkim członkom przyszłego stowarzyszenia.

Statut

Zgodnie z art. 10 *Prawa o stowarzyszeniach* statut stowarzyszenia musi zawierać:

- nazwę (odróżniająca dane stowarzyszenie od innych organizacji, instytucji itp.);
- teren działania i siedzibę;
- cele i sposoby ich realizacji;
- sposób nabycia / przyczyny utraty członkostwa, prawa i obowiązki członków;
- władze stowarzyszenia, sposób ich wyboru, kompetencje (w tym zasady działania: walnego zebrania członków, zarządu stowarzyszenia, komisji rewizyjnej);
- sposób reprezentowania, zaciągania zobowiązań majątkowych, warunki ważności uchwał;
- sposób uzyskiwania środków finansowych i płacenia składek członkowskich;
- zasady wprowadzania zmian w statucie;
- sposób rozwiązania się stowarzyszenia.

Jeśli stowarzyszenie ma zamiar tworzyć oddziały lokalne, powinno określić się w statucie strukturę organizacyjną i zasady tworzenia oddziałów (art. 10 ust. 2). Oddział/jednostkę terenową powołuje się w drodze uchwały odpowiedniego organu stowarzyszenia, zawiadamiając o tym starostę właściwego dla siedziby oddziału/jednostki. Oddział może uzyskać osobowość prawną, jeśli przewiduje to statut (art. 17 ust. 1a). Rejestracja stowarzyszenia z oddziałami posiadającymi osobowość prawną jest bardziej skomplikowana (konieczne jest zarejestrowanie oddziałów w Krajowym Rejestrze Sądowym, KRS). Skutkiem uzyskania osobowości prawnej przez oddziały jest ich samodzielność finansowa (mają swój majątek, zaciągają zobowiązania w swoim imieniu). Jednostki organizacyjne mogą nabyć osobowość prawną tylko, jeżeli statut stowarzyszenia wyraźnie to przewiduje. Przepisy prawa pozostawiają bardzo dużą swobodę stowarzyszeniom w określaniu trybu tworzenia jednostek terenowych i ich relacji ze stowarzyszeniem. W statucie powinna znaleźć się informacja o tym, jaki organ stowarzyszenia podejmuje decyzję o utworze-

niu jednostki terenowej oraz jaka jest struktura władz takiej jednostki. Najwyższą władzą oddziału jest walne zebranie członków. Oddział winien posiadać zarząd i organ kontroli wewnętrznej, a ich kompetencje musi określać statut stowarzyszenia. Statut oddziału posiadającego osobowość prawną musi być oparty na tak zwanym statucie wzorcowym, którym jest statut jednostki centralnej – zarządu głównego.²

Jeżeli stowarzyszenie chce korzystać ze zwolnienia z podatku dochodowego, od osób prawnych to jego cele statutowe muszą być tak sformułowane, aby odpowiadały celom określonym w art. 17 ust. 1 pkt 4 *Ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych*.

Podczas tworzenia **statutu stowarzyszenia** należy szczególnie zwrócić uwagę na kilka kwestii.

- **Cele stowarzyszenia.** Należy uwzględnić, jaką działalność i w jakim zakresie ma prowadzić zakładane stowarzyszenie. Trzeba dostosować cele do aktualnie obowiązującego ustawodawstwa podatkowego oraz zadbać o ich zgodność z *Ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*.
- **Struktury organów stowarzyszenia.** Istotne jest zwłaszcza właściwe określenie kompetencji zarządu i komisji rewizyjnej oraz zasad ich powoływania.
- **Sposób reprezentacji.** Określa on, w jaki sposób i przez kogo stowarzyszenie będzie reprezentowane w kontaktach zewnętrznych, kto będzie zawierał umowy w imieniu stowarzyszenia. Najczęściej do reprezentowania stowarzyszenia upoważnia się dwóch członków zarządu działających łącznie, ale nie jest to jedyne rozwiązanie. Jeżeli statut przewiduje, że stowarzyszenie reprezentowane jest przez jedną konkretną osobę, np. prezesa zarządu, to istnieje ryzyko, iż gdy osoba ta z jakichś względów będzie nieosiągalna, stowarzyszenie straci możliwość skutecznego działania (prezes może być np. na urlopie, gdy zaistnieje potrzeba podpisania ważnego dokumentu, umowy).
- **Prawa i obowiązki członków stowarzyszenia oraz zasady nabycia i utraty statusu członka stowarzyszenia.** Są to bardzo ważne zapisy, bowiem ich precyzyjne sformułowanie może

zapobiec niepotrzebnym konfliktom. Ważne jest stworzenie jasnych reguł i warunków przyjęcia nowych osób w poczet członków oraz ewentualnego pozbawienia członkostwa osób, które np. uchylają się od wypełniania obowiązków wobec stowarzyszenia (nie regulują składek członkowskich, nie angażują się w prace stowarzyszenia, nie biorą udziału w walnych zebraniach lub są nielojalne wobec stowarzyszenia). Choć przepisy prawa tego nie wymagają, moim zdaniem, należy przewidzieć w statucie możliwość odwołania się od decyzji o nieprzyznaniu lub pozbawieniu członkostwa.

- **Prowadzenie i zakres działalności gospodarczej.** Do tej kwestii również należy podchodzić rozważnie, albowiem rejestrowanie działalności, której stowarzyszenie następnie faktycznie nie podejmuje, stanowi zbędne obciążenie organizacyjne i finansowe.

• dostępne informacje:

– www.prawo.ngo.pl

– R. Skiba, *Jak napisać statut stowarzyszenia?*, Seria 3w*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2004

Utworzenie stowarzyszenia. Zebranie założycielskie
Pierwszym krokiem prowadzącym do zarejestrowania stowarzyszenia jest zwołanie **zebrania założycielskiego**, na którym zostanie podjęta oficjalna decyzja (uchwała) o powołaniu do życia stowarzyszenia.

Najpierw ustalamy termin zebrania oraz miejsce, w którym ma się odbyć. W zebraniu musi wziąć udział co najmniej 15 osób, staną się one członkami założycielami naszego stowarzyszenia. Na wypadek, gdyby ktoś z jakiejś przyczyny nie dotarł na zebranie, lepiej zaprosić jest kilka osób więcej niż wymagane 15.

Nie obawiamy się formalności związanych z zebraniem założycielskim. Warto też wcześniej wyznaczyć osobę, która sprawnie poprowadzi zebranie, a także osobę protokolującą przebieg obrad.

Oprócz projektu statutu trzeba przygotować wcześniej następujące dokumenty:

1. Listę członków założycieli z danymi: imię i nazwisko; data i miejsce urodzenia; adres zameldowania; numer dowodu osobistego, PESEL; własnoręczny podpis (bardzo ważne!). Listę możemy mieć pełną lub uzupełnić ją o brakujące informacje przed zebraniem albo w jego trakcie. Wygodnie jest, jeśli ta sama lista zawiera też oświadczenie członków założycieli o posiadaniu obywatelstwa polskiego, a także pełnej zdolności do czynności prawnych i pełni praw obywatelskich (zgodnie z art. 3 ust. 1 *Prawa o stowarzyszeniach*).

Listę powinno się przygotować w dwóch egzemplarzach i poprosić uczestników spotkania o podpisanie obu egzemplarzy (a jeżeli stowarzyszenie chce posiadać oryginał listy dla siebie to w trzech egzemplarzach).

2. Projekty uchwał do podjęcia na zebraniu założycielskim.

Uwaga: Warto także wcześniej przedstawić kandydatów na przewodniczącego zebrania założycielskiego i protokolanta (ewentualnie kandydatów do władz stowarzyszenia).

Stowarzyszenie uzyskuje osobowość prawną z chwilą wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. Nadzór nad stowarzyszeniami i związkami stowarzyszeń sprawują starostowie lub prezydenci miast na prawach powiatu. W trakcie postępowania o rejestrację stowarzyszenia sąd przesyła odpis wniosku wraz ze statutem, listą założycieli oraz protokołem z wyboru komitetu założycielskiego organowi nadzorującemu, który ma prawo wypowiedzieć się w sprawie wniosku. W odróżnieniu od fundacji stowarzyszenia nie mają obowiązku składania organom nadzorującym sprawozdań ze swojej działalności.

• dostępne informacje:

- www.prawo.ngo.pl
- R. Niecikowska, R. Skiba, *Jak założyć stowarzyszenie?*, Seria 3w*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2003
- P. Niezgodzki, *Kontrola i nadzór organizacji pozarządowych*, Seria 3w*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2003

Federacje (związki stowarzyszeń)

Zgodnie z art. 22 *Ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach* organizacje pozarządowe, w liczbie co najmniej trzech, jeśli ich przedmiot działań jest podobny lub zasięg terytorialny zbliżony, przy zachowaniu pełnej autonomii mogą tworzyć związki stowarzyszeń (federacje). Założycielami i członkami związku mogą być także inne osoby prawne, z tym że osoby prawne mające cele zarobkowe mogą być tylko członkami wspierającymi.

Polskie prawo nie przewiduje możliwości utworzenia federacji bez udziału stowarzyszeń, np. wyłącznie przez fundacje. Zgodnie z praktyką orzecznictwa Krajowego Rejestru Sądowego do założenia stowarzyszenia osób prawnych wymagane są minimum trzy stowarzyszenia zarejestrowane. Wyjątek stanowi stowarzyszenie jednostek samorządu terytorialnego, które może zostać utworzone wyłącznie przez te jednostki.

Tryb utworzenia federacji

Do utworzenia związku stowarzyszeń, czyli federacji, niezbędne jest:

1. Zwołanie zebrania założycielskiego – uchwalenie przez założycieli statutu związku oraz dokonanie przez nich wyboru komitetu założycielskiego.
2. Złożenie przez komitet założycielski wniosku o rejestrację (wraz ze statutem, listą założycieli, protokołem z zebrania założycielskiego i uchwałą o wyborze komitetu założycielskiego oraz informacją o adresie tymczasowej siedziby związku) do sądu rejestrowego (KRS).
3. Przeprowadzenie przez sąd rejestrowy postępowania rejestrowego zakończonego wydaniem postanowienia o zarejestrowaniu związku i dokonanie wpisu związku do KRS.

Statut związku stowarzyszeń musi zawierać takie same elementy, jak statut stowarzyszenia.

• dostępne informacje:

- R. Skiba, *Budowanie federacji organizacji pozarządowych*, Seria 3w*, Warszawa: Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Organizacji Pozarządowych, 2004
- *Budowanie federacji organizacji pozarządowych: teoria i praktyka*, red. A. Wojakowska, Warszawa: Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych, 2000

Rejestracja organizacji

Fundacja, stowarzyszenie i związek stowarzyszeń podlegają obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. Z chwilą wpisania do Krajowego Rejestru Sądowego organizacja uzyskuje osobowość prawną.

Krajowy Rejestr Sądowy (KRS)

KRS został utworzony na podstawie art. 1 *Ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym*. Rejestr ten składa się z:

- rejestru przedsiębiorców;
- rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej (w tym rejestrze są również zamieszczane informacje o spełnieniu przez organizację warunków określonych w *Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*, a więc o uzyskaniu statusu OPP);
- rejestru dłużników niewypłacalnych.

Rejestr prowadzą, w systemie informatycznym, sądy rejonowe (sądy gospodarcze), obejmują one swoją właściwością obszar województwa lub jego część (tzw. sądy rejestrowe).

Rejestr jest jawny – każdy ma prawo dostępu do zawartych w nim danych za pośrednictwem Centralnej Informacji Krajowego Rejestru Sądowego, która ma oddziały przy wszystkich sądach rejestrowych. Centralna Informacja wydaje (odpłatnie) informacje, odpisy, wyciągi i zaświadczenia z Rejestru – mają one moc dokumentów wydawanych przez sąd.

Wnioski o rejestrację składa się na urzędowych formularzach.

Wniosek złożony nie na formularzu, na formularzu błędnie wypełnionym albo wniosek nieopłacony podlega zwróceniu, bez wezwania do uzupełnienia braków. W tej sytuacji zwrotowi podlega też opłata.

Druk formularza wniosku i druki załączników otrzymujemy w sądzie. Można je również pobrać ze strony internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości (www.ms.gov.pl/krs/formularze_krs.shtml). Jeżeli przy złożeniu wniosku popełnimy inny błąd formalny niż

brak formularza, nieprawidłowe jego wypełnienie lub nieuiszczenie opłaty sądowej, sąd może wezwać nas (wnioskodawcę) do uzupełnienia braków (np. poprzez dostarczenie brakujących egzemplarzy statutu).

LISTA FORMULARZY

■ formularz podstawowy:

KRS-W20 – Wniosek o rejestrację podmiotu w Krajowym Rejestrze Sądowym

■ formularze uzupełniające:

■ obligatoryjne:

KRS-WK – Organy podmiotu / wspólnicy uprawnieni do reprezentowania spółki (informacje o organie uprawnionym do reprezentacji podmiotu, osób wchodzących w jego skład oraz sposobie reprezentacji). Podajemy informacje o zarządzie, komisji rewizyjnej, radzie fundacji itp.

KRS-WF – Założyciele (informacje o osobach wchodzących w skład komitetu założycielskiego lub osobach zakładających organizację). Załącznik KRS-WF nie jest wymagany, jeżeli został powołany organ upoważniony do reprezentacji, czyli zarząd.

■ fakultatywne:

KRS-WA – Oddziały, terenowe jednostki organizacyjne

KRS-WH – Sposób powstania podmiotu (jeśli powstał jako połączenie innych podmiotów)

KRS-WM – Przedmiot działalności (tylko jeśli zgłaszamy jednocześnie wpis działalności gospodarczej do rejestru przedsiębiorców)

■ inne:

KRS-ZN – Sprawozdania finansowe i inne dokumenty

KRS-W-OPP – Wniosek o wpisanie informacji o uzyskaniu statusu organizacji pożytku publicznego

---

Uwaga: Wszystkie dokumenty podpisują w wypadku stowarzyszeń członkowie komitetu założycielskiego, a w wypadku fundacji – fundatorzy.

Dokumenty dołączane do wniosku o rejestrację powinny być złożone w oryginałach albo poświadczonych urzędowo odpisach. Sąd rejestrowy bada, czy są one zgodne pod względem formy i treści z przepisami prawa oraz jeżeli ma w tym względzie uzasadnione wątpliwości, czy zgłoszone dane są zgodne z prawdziwym stanem.

Stowarzyszenia na podstawie art. 17 ust. 4 *Prawa o stowarzyszeniach*, a fundacje na podstawie art. 8 ust. 2 *Ustawy o fundacjach*, były zwolnione z opłat z tytułu rejestracji w KRS. *Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych* (Dz.U. z 2005r. nr 167, poz. 1398) zniosła od marca 2006 roku zwolnienie z opłat dla fundacji (uchyliła art. 8 *Ustawy o fundacjach*), a art. 52 ww. ustawy zniósł też pośrednio zwolnienie z opłat dla stowarzyszeń. Jednak jest to przedmiotem różnej interpretacji prawników, dlatego też przed złożeniem wniosku do KRS należy się upewnić, czy nie podlega on opłacie. W wypadku wniesienia wymaganej opłaty należy dołączyć do dokumentów zaświadczenie o wpłacie.

Złożenie wniosku rozpoczyna postępowanie rejestrowe. Do postępowania tego stosuje się przepisy *Ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego* (art. 6941-6949) o postępowaniu rejestrowym.

Zgodnie z art. 20a *Ustawy o KRS* sąd rejestrowy rozpoznaje złożony wniosek nie później niż w terminie 14 dni od daty jego złożenia.

Wpis następuje na podstawie postanowienia sądu rejestrowego (art. 6946 § 1 k.p.c.), niezwłocznie po jego wydaniu i polega na wprowadzeniu do systemu informatycznego danych zawartych w tym postanowieniu.

Do wniosku o rejestrację **stowarzyszenia** lub **związku stowarzyszeń** załączamy:

- statut,
- protokół z zebrania założycielskiego,
- listę członków założycieli,
- podjęte na zebraniu uchwały o powołaniu organizacji, o wyborze komitetu założycielskiego, ewentualnie o wyborze zarządu, o wyborze organu kontroli wewnętrznej.

Wniosek wraz z załącznikami należy złożyć w **dwóch** egzemplarzach. Wszystkie dokumenty powinny być oryginałami lub kopiami notarialnie poświadczonymi (warto zatrzymać sobie zapasowy oryginał).

Uwaga: Jako, że praktyka w poszczególnych sądach nie jest jednolita, warto przed złożeniem wniosku skontaktować się z właściwym oddziałem KRS-u. Przykładowo, niektóre sądy wymagają trzech egzemplarzy statutu. Pamiętajmy, że złożenie w sądzie niewymaganego, dodatkowego dokumentu nie grozi nam żadnymi negatywnymi konsekwencjami.

Do wniosku o wpis **fundacji** do Krajowego Rejestru Sądowego należy dołączyć (art. 19 ust. 2 *Ustawy o KRS*):

- oświadczenie o ustanowieniu fundacji (akt notarialny lub inny dokument, zob. część dotyczącą aktu fundacyjnego);
- statut (w dwóch egzemplarzach, a jeżeli obszar działania fundacji ograniczony jest do jednego województwa – w trzech egzemplarzach);
- uchwały o powołaniu organów fundacji – uchwały te mogą być podejmowane przez różne gremia, np. Radę Fundatorów, Radę Fundacji i dotyczyć powołania różnych organów, np. Rada Fundatorów może powołać Radę Fundacji i Zarząd; wszystko zależy od tego, jak w statucie określone zostały wzajemne relacje między organami fundacji; uchwały podejmuje się na posiedzeniach, z których sporządza się protokół;
- oświadczenie o ustanowieniu wzorów podpisów osób upoważnionych do reprezentowania fundacji (dotyczy fundacji prowadzących działalność gospodarczą), wzory te złożyć też można przed sędzią lub upoważnionym pracownikiem sądu (art. 19a ust. 1 *Ustawy o KRS*);
- oświadczenie wskazujące ministra właściwego do nadzoru (jeżeli zostało złożone).

Zgodnie z art. 694 (indeks 2) k.p.c. w sprawach rejestrowych dotyczących fundacji, stowarzyszenia lub związku stowarzyszeń wyłącznie właściwy jest sąd, w którego okręgu znajduje się siedziba organizacji.

Odwolanie w postępowaniu rejestrowym

1. Od postanowienia referendarza sądowego przysługuje skarga do sądu rejonowego. Skargę wnosi się w ciągu siedmiu dni. W razie wniesienia skargi orzeczenie referendarza sądowego traci moc. Sąd rejonowy rozpatruje skargę jako sąd I instancji.
2. Od postanowienia wydanego przez sąd rejestrowy (I instancja) przysługuje apelacja do sądu okręgowego. Wnosi się ją za pośrednictwem sądu rejestrowego (I instancji) do sądu II instancji w terminie dwóch tygodni od dnia otrzymania odpisu postanowienia wraz z uzasadnieniem.
3. Od postanowień sądu II instancji w sprawie wpisu do KRS przysługuje kasacja do Sądu Najwyższego. Wnosi się ją do sądu, który wydał zaskarżone postanowienie w terminie miesiąca od dnia doręczenia skarżącemu orzeczenia.

• dostępne informacje:

- *Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym* (Dz.U. nr 121, poz. 769 z późn. zm.)
- wzory formularzy: www.prawo.ngo.pl, www.ms.gov.pl
- H. Izdebski, *Fundacje i stowarzyszenia. Komentarz, orzecznictwo, skorowidz*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza Transit, 2000
- P. Niezgodzki, *Rejestracja fundacji i stowarzyszeń w Krajowym Rejestrze Sądowym, Seria 3w**, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2003

REGON

Zgodnie z *Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r.* (Dz.U. z 1999r. nr 69, poz. 763) po zarejestrowaniu nowej organizacji w Krajowym Rejestrze Sądowym, organizacja ta zobowiązana jest złożyć wniosek o wpis do krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej. W ten sposób organizacja otrzyma numer REGON.

Wniosek o REGON składamy w Wojewódzkim Urzędzie Statystycznym (wymagane dokumenty: statut stowarzyszenia + kopia odpisu z rejestru stowarzyszeń). REGON wydawany jest od ręki.

Po uzyskaniu go organizacja zobowiązana jest złożyć wniosek o wpis numeru REGON do KRS. Wniosek ten należy złożyć na formularzu **KRS Z-20** – Wniosek o zmianę danych podmiotu. Do wniosku trzeba dołączyć formularz uzupełniający: **KRS-ZY** – Numer identyfikacyjny REGON oraz zaświadczenie o numerze identyfikacyjnym REGON. Zgłoszenie numeru REGON do KRS nie podlega opłacie.

NIP

Numer Identyfikacji Podatkowej (NIP) nadaje urząd skarbowy (właściwy, ze względu na siedzibę stowarzyszenia).

Potrzebne dokumenty to decyzja o nadaniu numeru REGON oraz wypełniony druk **NIP-2** (wymagane dokumenty: wyciąg z rejestru, statut stowarzyszenia, decyzja o nadaniu numeru REGON, umowa na posiadanie / wynajem lokalu; musimy także podać numer konta bankowego). Na wydanie czeka się około trzech tygodni.

REGON oraz NIP umożliwiają identyfikację różnych podmiotów i służą głównie celom statystycznym. W celu rozpoczęcia działalności organizacji należy także założyć konto bankowe w wybranym banku (wymagane dokumenty określa bank).

Pamiętaj: Przed podjęciem działalności każda organizacja powinna dopełnić powyższych formalności. Ponadto, organizacje, które chciałyby podjąć działalność gospodarczą muszą dodatkowo złożyć wniosek do KRS o rejestrację w rejestrze przedsiębiorców (na urzędowym formularzu KRS-W9).

Uwaga: Nie składamy już wniosku KRS-W9, jeśli zgłosiliśmy wpis działalności gospodarczej do rejestru przedsiębiorców (w postaci załącznika KRS-WM) razem z wnioskiem o rejestrację stowarzyszenia. Pamiętajmy, że wpis do rejestru przedsiębiorców kosztuje tysiąc zł.

Działalność gospodarcza

- art. 34 *Prawa o stowarzyszeniach*
- art. 5 ust. 5 *Ustawy o fundacjach*

Fundacje, stowarzyszenia i związki stowarzyszeń mogą prowadzić działalność gospodarczą, jednak fundacje wyłącznie w rozmiarach służących realizacji celów statutowych.

Organizacja, która chce prowadzić działalność gospodarczą musi zarejestrować się jako przedsiębiorca w KRS. W statucie organizacji oprócz ogólnych zapisów dopuszczających prowadzenie działalności gospodarczej powinny znaleźć się zapisy określające przedmiot tej działalności. Zgłaszając działalność gospodarczą do Krajowego Rejestru Sądowego, należy podać kod i opis działalności zgodny z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD). Precyzując zatem, w jakim zakresie będzie prowadzona działalność gospodarcza, należy także posługiwać się terminologią zaczerpniętą z PKD. Powyższe wymagania nie wynikają wprost z przepisów prawa, ale są stawiane przez sądy rejestrowe. Możliwe jest, jeżeli statut organizacji lub uchwała walnego zebrania tak stanowi, powierzenie zarządowi kompetencji do określania przedmiotu działalności gospodarczej.

Działalność gospodarcza może być prowadzona bądź bez wyodrębnienia organizacyjnego, bądź poprzez wyodrębnioną jednostkę organizacyjną (zakład) powołaną przez zarząd organizacji. W pierwszym wypadku działalnością gospodarczą kieruje bezpośrednio zarząd. W drugim, działalnością statutową kieruje zarząd, natomiast zakład zarządzany jest przez odpowiedni organ określony w statucie lub uchwale zarządu. Organ ten jest z reguły jednoosobowy (kierownik zakładu). Kierownik zakładu jest podporządkowany zarządowi. Do reprezentowania zakładu kierownik może być upoważniony przez odpowiedni zapis statutowy lub przez udzielenie stosownego pełnomocnictwa przez zarząd.

Ustawa o działalności

pożytku publicznego i o wolontariacie

- *Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*³

Celem ustawy jest uregulowanie zasad:

- prowadzenia działalności pożytku publicznego;
- uzyskiwania przez organizacje pozarządowe statusu organizacji pożytku publicznego oraz konsekwencji z tym związanych;
- sprawowania nadzoru przez organy administracji nad prowadzeniem działalności pożytku publicznego;
- określenie zasad współpracy organizacji pozarządowych z administracją publiczną oraz zasad zlecania zadań publicznych i przyznawania dotacji;
- wykonywania świadczeń przez wolontariuszy.

Organizacje pożytku publicznego (OPP)

Organizacje pozarządowe mogą ubiegać się o status organizacji pożytku publicznego i korzystać z uprawnień wskazanych w *Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*. O status ten mogą ubiegać się organizacje, które prowadzą działalność pożytku publicznego, czyli działają w sferze zadań publicznych określonych w art. 4 ustawy (np. ochrona zdrowia, ochrona środowiska, pomoc społeczna, edukacja, pomoc osobom niepełnosprawnym). Rejestracja statusu OPP odbywa się w Krajowym Rejestrze Sądowym. Organizacje pożytku publicznego otrzymują wiele uprawnień, muszą jednak spełnić szereg warunków, które mają zapewnić jawność i przejrzystość ich działania.

Uprawnienia organizacji pożytku publicznego

Korzyści, jakie niesie ze sobą uzyskanie statusu organizacji pożytku publicznego, są różnorodne. Poza tymi natury finansowej w postaci zwolnień podatkowych i możliwości uzyskiwania środków pochodzących z odpisów 1% podatku dochodowego od osób fizycznych, posiadanie statusu organizacji pożytku publicznego wpływa na pozytywny odbiór organizacji w oczach potencjalnych sponsorów, przedstawicieli administracji publicznej, a także ogółu społeczeństwa.

³ Stan prawny na dzień 31 marca 2006r. W połowie 2006 r. planowana jest nowelizacja *Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*, może ona w sposób istotny zmienić istniejące rozwiązania prawne.

Uprawnienia zastrzeżone wyłącznie dla organizacji pożytku publicznego:

- Zwolnienie z podatku dochodowego od osób prawnych.
- Zwolnienia i obniżki w podatku od nieruchomości.
- Zwolnienia z opłaty skarbowej oraz opłat sądowych.
- Zwolnienie z podatku od czynności cywilnoprawnych.
- Preferencje przy nabywaniu prawa użytkowania nieruchomości należących do Skarbu Państwa.
- Uprawnienia do korzystania z pracy poborowych odbywających służbę zastępczą.
- Uprawnienie do nieodpłatnego informowania o swojej działalności w publicznym radiu i telewizji.
- Możliwość angażowania do prowadzenia zbiórek publicznych małoletnich poniżej 16 roku życia.
- Prawo do otrzymywania wpłat 1% podatku od obywateli.
- Inne uprawnienia wprowadzone na mocy ustaw szczególnych.

Obowiązki organizacji pożytku publicznego

- Wprowadzenie do statutu zmian zapewniających przejrzystość działania organizacji, wewnętrzną kontrolę oraz zabezpieczających przed wyprowadzaniem majątku z organizacji.
- Sporządzenie i upublicznienie sprawozdania z działalności. Roczne sprawozdanie z działalności organizacji składa się ze sprawozdania merytorycznego i ze sprawozdania finansowego, niezależnie od obowiązków wynikających z innych ustaw (np. składania sprawozdań przez fundacje do właściwego ministra). Sporządzone sprawozdanie powinno być złożone ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego. Do zakresu sprawozdania merytorycznego stosuje się przepisy *Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 maja 2001 r. w sprawie ramowego zakresu sprawozdania z działalności fundacji* (Dz.U. nr 50/01, poz.529). Zakres informacji, które należy zawrzeć w sprawozdaniu finansowym, został określony w załączniku nr 1 do *Ustawy o rachunkowości*.

Główne przywileje dla różnych typów organizacji pozarządowych:

Organizacje pozarządowe nieprowadzące działalności pożytku publicznego	Organizacje prowadzące działalność pożytku publicznego	Organizacje pożytku publicznego
<p>- korzystanie z pracy wolontariuszy - zwolnienia podatkowe w zakresie inwestowania - zwolnienia przedmiotowe od podatku dochodowego od osób prawnych</p>		
<p>- ubieganie się o zlecenie zadań publicznych - możliwości prowadzenia działalności odpłatnej statutowej - osoby fizyczne i prawne mogą skorzystać z odpisów w zakresie darowizny</p>		<p>- możliwość odbycia służby zastępczej - zwolnienia podmiotowe w zakresie podatku dochodowego (CIT), podatku od nieruchomości, podatku od czynności cywilnoprawnych, opłaty skarbowej, opłat sądowych - preferencje w nabywaniu nieruchomości publicznych</p>

- Ponadto, organizacje pożytku publicznego w zamian za dodatkowe uprawnienia zostały poddane szczególnemu nadzorowi ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.

Ministerstwo Finansów wydało rozporządzenie o obowiązku badania przez biegłych rewidentów sprawozdań finansowych niektórych OPP. Obowiązek ten dotyczy organizacji, które uzyskały status pożytku publicznego i osiągnęły w danym roku przychód minimum 3 mln zł oraz realizują zadania publiczne zlecone za minimum 50 tysięcy zł. Obowiązek badania dotyczy rocznych sprawozdań finansowych OPP, sporządzanych za rok obrotowy rozpoczynający się, przykładowo, w 2005 roku. Oznacza to, że organizacje pożytku publicznego, spełniające wymienione powyżej warunki rozporządzenia, będą mu podlegać w 2006 roku (czyli będą musiały poddać badaniu swoje sprawozdanie za 2005 r.). Badanie odbywa się z zastosowaniem przepisów o rachunkowości.

W praktyce działania organizacji pozarządowej okazać się może, że największą korzyścią z uzyskania statusu organizacji pożytku publicznego może być poprawa wizerunku organizacji.

- podstawowe akty prawne:
  - *Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* (Dz.U. nr 96, poz. 873 z późn. zm.)
  - *Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. Przepisy wprowadzające Ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* (Dz.U. nr 96, poz. 874)
  - *Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie obowiązku badania sprawozdań finansowych organizacji pożytku publicznego* (Dz.U. nr 285, poz. 2852)

- dostępne informacje:
  - www.pozytek.ngo.pl, www.pozytek.gov.pl
  - H. Izdebski, *Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Komentarz*, Warszawa: MGPIPS, 2003
  - J. Kopyra, *Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Komentarz*, Warszawa: C.H. Beck, 2005
  - R. Skiba, *Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Seria 3w**, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2004

- raport zerowy, czyli sprawozdanie z działania *Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* za okres od dnia jej wejścia w życie do dnia 31 grudnia 2004 r. przygotowane przez Ministerstwo Polityki Społecznej [dostępne na stronie: www.pozytek.gov.pl]

Rejestracja

Organizacja pozarządowa, która zamierza ubiegać się o status organizacji pożytku publicznego, musi dostosować się do wszystkich wymogów określonych w art. 20 *Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*. Jeżeli nie spełnia chociażby jednego z nich, to nie może uzyskać statusu organizacji pożytku publicznego. W praktyce warunki te i kryteria ich spełnienia bywają odmiennie interpretowane przez różne sądy rejestrowe, co jest dużym utrudnieniem dla organizacji pozarządowych. Dlatego też przed złożeniem wniosku o rejestrację warto skontaktować się z organizacjami, które przeszły pomyślnie proces rejestracji w danym sądzie.

W celu uzyskania statusu organizacji pożytku publicznego i uniknięcia ewentualnych zastrzeżeń ze strony sądu rejestrowego do statutu, należy w nim uwzględnić następujące zapisy:

- Na podstawie art. 20 pkt 1 status organizacji pożytku publicznego mogą uzyskać wyłącznie podmioty, które prowadzą działalność na rzecz ogółu społeczności bądź określonej grupy podmiotów pod warunkiem, że grupa ta jest wyodrębniona ze względu na szczególnie trudną sytuację życiową lub materialną w stosunku do społeczeństwa. Statut organizacji powinien wskazywać potencjalnych adresatów jej działalności (np. działanie na rzecz osób niepełnosprawnych, bezrobotnych, samotnych matek lub działanie na rzecz całego społeczeństwa albo jakiejś społeczności lokalnej, np. mieszkańców gminy).
- Działalność statutowa organizacji ubiegającej się o status organizacji pożytku publicznego musi w całości zawierać się w sferze zadań publicznych, określonych w art. 4 *Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*.
- Dla uniknięcia ewentualnych problemów interpretacyjnych w statucie organizacji można napisać wprost, że „prowadzi ona działalność gospodarczą w celach służących realizacji celów statutowych”.

- Zgodnie z art. 20 pkt 6 organizacje pożytku publicznego zobowiązane są posiadać statutowy kolegialny organ kontroli lub nadzoru. Ponadto osoby zasiadające w takim organie kontroli muszą spełniać dodatkowe kryteria opisane w komentowanym przepisie.
- W art. 20 pkt 7 sformułowane zostały zakazy, których celem jest zachowanie przejrzystości działania organizacji oraz uniemożliwienie wyprowadzania majątku poza organizację. Wymienione w tym przepisie zakazy mogą zostać wprowadzone wprost do statutów organizacji albo zostać przyjęte na podstawie uchwał odpowiednich władz organizacji.

Organizacja pozarządowa, która chce ubiegać się o status organizacji pożytku publicznego, musi złożyć wniosek do właściwego sądu rejestrowego. Wniosek ten, tak jak wszystkie inne wnioski, należy złożyć do KRS na właściwym formularzu.

- dostępne informacje: R. Skiba, *Jak zostać organizacją pożytku publicznego?*, Seria 3w*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2004

Odпис 1%

Zgodnie z artykułem 27d *Ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych*, od 1 stycznia 2004 roku podatnik – osoba fizyczna może w zeznaniu rocznym (PIT-36 lub PIT-37) pomniejszyć kwotę należnego podatku o kwotę przekazaną na rzecz organizacji pożytku publicznego do wysokości odpowiadającej 1% należnego podatku za dany rok. Dzięki temu mechanizmowi podatnik może świadomie zdecydować, na jakie konkretne cele chce przeznaczyć 1% swojego podatku należnego państwu.

Uwaga: Uprawnienie do korzystania ze środków finansowych pochodzących z odpisów 1% podatku przysługuje wyłącznie organizacjom posiadającym status organizacji pożytku publicznego.

JAK PRZEKAZAĆ 1% PODATKU NA RZECZ ORGANIZACJI POŻYTKU PUBLICZNEGO

Instrukcja dla podatnika samodzielnie rozliczającego swoje dochody z urzędem skarbowym (z wyłączeniem podatników rozliczających swoje dochody za pomocą podatku „liniowego” 19%).

1. Wybierz organizację i sprawdź jej dane

Wybierz jedną lub kilka organizacji pożytku publicznego, którym chcesz przekazać 1% swojego podatku. Wybór zależy tylko od Ciebie. Listę organizacji pożytku publicznego (nazwa, adres, numer konta bankowego) znajdziesz na stronach internetowych Ministerstwa Sprawiedliwości <http://opp.ms.gov.pl>, Stowarzyszenia Klon/Jawor www.baza.pozytek.ngo.pl oraz kampanii społecznej „1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego” – www.jedenprocent.pl.

2. Wypełnij PIT i oblicz 1% podatku

Wypełnij odpowiedni formularz PIT (PIT-36 lub PIT-37) i ustal wysokość należnego podatku*. Oblicz, ile wynosi 1% należnego podatku i wpisz tę kwotę (zaokrąglając do pełnych dziesiątek groszy w dół) w odpowiednią rubrykę formularza PIT.

*Dla podatników prowadzących działalność gospodarczą, opodatkowanych w formie tzw. ryczałtu ewidencjonowanego przeznaczony jest formularz PIT-28. W tym wypadku podatnicy składają roczne zeznanie podatkowe do końca stycznia następującego po roku, za który składane jest zeznanie podatkowe.
Uwaga: Nie składaj zeznania przed dokonaniem wpłaty!

3. Dokonaj wpłaty

Wypełnij dokument wpłaty. Musi on zawierać: imię i nazwisko wpłacającego, adres wpłacającego, kwotę dokonanej wpłaty, nazwę organizacji, na rzecz której dokonujesz wpłaty, tytuł wpłaty (np. „wpłata 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego”). Odliczoną kwotę wpłać na konto wybranej organizacji w terminie do dnia złożenia zeznania podatkowego. Pokwitowanie dokonanej wpłaty zachowaj do ewentualnego wglądu urzędu skarbowego.

4. Odlicz 1% podatku

Od podatku, który masz zapłacić, odejmij obliczoną uprzednio kwotę (krok 2). Pamiętaj, że wysokość wpłaty na rzecz organizacji pożytku publicznego może przekraczać kwotę stanowiącą 1% Twojego podatku, lecz podatek możesz pomniejszyć jedynie o 1% należnego podatku. Wypełnione zeznanie złóż w urzędzie skarbowym do końca okresu rozliczeniowego.

W razie nadpłaty urząd skarbowy dokona zwrotu kwoty stanowiącej 1% podatku. W pozostałych wypadkach podatek podlegający wpłacie do urzędu skarbowego zostanie pomniejszony o wpłatę na rzecz organizacji pożytku publicznego do wysokości 1% podatku należnego. W przypadku wątpliwości zwróć się z pytaniem do urzędu skarbowego lub wejdź na stronę Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (www.pozytek.gov.pl).

[Stan prawny na dzień 31 marca 2006 r. W połowie 2006 r. planowana jest zmiana mechanizmu odpisu 1%. Instrukcja pochodzi ze strony internetowej kampanii społecznej „1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego” (www.jedenprocent.pl), organizowanej przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce i Stowarzyszenie Klon/Jawor.]

- dostępne informacje:
  - www.jedenprocent.pl,
  - www.pozytek.ngo.pl,
  - <http://opp.ms.gov.pl>,
  - www.pozytek.gov.pl

Rada Działalności Pożytku Publicznego

Na mocy *Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* utworzona została Rada Działalności Pożytku Publicznego, w skład której wchodzi 10 przedstawicieli organizacji pozarządowych, 5 przedstawicieli samorządu i 5 przedstawicieli administracji rządowej. Członków Rady powołuje i odwołuje minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego. Rada jest organem opiniodawczo-doradczym oraz pomocniczym ministra. Do zadań Rady należy między innymi opiniowanie spraw dotyczących stosowania ww. ustawy, ustosunkowywanie się do rządowych projektów aktów prawnych dotyczących działalności pożytku publicznego oraz wolontariatu, udzielanie pomocy i wyrażanie opinii w wypadku sporów między organami administracji publicznej a organizacjami pożytku publicznego, jak również tworzenie, we współpracy z organizacjami pozarządowymi, mechanizmów informowania o standardach prowadzenia działalności pożytku publicznego oraz o stwierdzonych przypadkach naruszenia tych standardów.

- dostępne informacje: www.pozytek.ngo.pl,
www.pozytek.gov.pl

Współpraca z administracją publiczną

Jednym z ważnych celów *Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* było uregulowanie zasad współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi. Zasady tej współpracy określa art. 5. Po pierwsze ustawa wyraźnie mówi, że administracja zobowiązana jest do współpracy z organizacjami i to ze wszystkimi organizacjami pozarządowymi, a nie tylko z organizacjami posiadającymi status organizacji pożytku publicznego. Współpraca ta powinna odbywać się na zasadach pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności. Organy samorządu terytorialnego zobowiązane zostały do uchwalania rocznych programów współpracy z organizacjami. Współpraca pomiędzy administracją a organizacjami polega przede wszystkim na wzajemnym informowaniu się o priorytetach, planowanych działaniach, przygotowywanych projektach, dostępnych środkach

finansowych itp., obejmuje konsultowanie projektów aktów prawnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej pożytku publicznego organizacji pozarządowych, a także tworzenie zespołów doradczych i inicjatywnych, w skład których wchodzi przedstawiciele sektora pozarządowego i administracji publicznej; ważnym jej elementem jest również zlecenie organizacjom realizacji zadań publicznych. Ustawa szczegółowo reguluje tryb i zasady zlecenia organizacjom realizacji zadań publicznych przez administrację publiczną. Wprowadza obowiązek przeprowadzania konkursu ofert. Po dokonaniu wyboru określonej oferty według podanych w ustawie kryteriów organ administracji publicznej podpisuje umowę, na mocy której organizacja zobowiązuje się do realizacji zadania w zakresie i na zasadach określonych w umowie, a organ administracji publicznej do przekazania środków na jego realizację w formie dotacji.

Obowiązek i zasady współpracy dotyczą nie tylko organizacji pożytku publicznego, ale wszystkich organizacji pozarządowych prowadzących działalność pożytku publicznego.

Zasadą jest, że zlecenie realizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym odbywa się po przeprowadzeniu otwartego konkursu ofert. Jeżeli jednak odrębne przepisy przewidują inny tryb zlecenia, obowiązuje tryb w nich określony (np. *Ustawa o pomocy społecznej*)

• dostępne informacje:

- M. Guć, *Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – poradnik dla samorządów*, Warszawa: FRDL, 2004
- R. Skiba, *Jak zostać organizacją pożytku publicznego?*, Seria 3w*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2004

Praca w organizacji pozarządowej

Wolontariusze, pracownicy, pracodawca

Wolontariat

Dobrowolna, nieodpłatna praca wolontariuszy jest jednym z ważnych czynników umożliwiających rozwój sektora organizacji pozarządowych.

Wolontariuszem jest osoba, która ochotniczo i bez wynagrodzenia wykonuje świadczenia, odpowiadające świadczeniu pracy, na zasadach określonych w *Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*.

W rozumieniu *Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* o wolontariacie można mówić tylko wtedy, gdy ochotnicza i nieodpłatna praca wykonywana jest na rzecz uprawnionych podmiotów.

Na podstawie art. 42 takimi uprawnionymi podmiotami, nazywanymi w ustawie „korzystającymi”, są organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 (podmioty kościelne i wyznaniowe oraz stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego) w zakresie ich działalności statutowej, szczególnie w zakresie działalności pożytku publicznego oraz instytucje publiczne.

Z pomocy wolontariuszy mogą korzystać wszystkie organizacje pozarządowe, a nie tylko organizacje pożytku publicznego.

Zakres, sposób i czas wykonywania przez wolontariusza pracy określają wspólnie w porozumieniu korzystający i wolontariusz. Jeżeli wolontariusz ma pracować przez okres krótszy niż 30 dni, porozumienie może mieć wyłącznie postać ustnych ustaleń. Tym niemniej, jeżeli wolontariusz zażąda potwierdzenia treści porozumienia na piśmie, korzystający jest zobowiązany to uczynić.

Porozumienie z wolontariuszem zawarte na okres przekraczający 30 dni musi być sporządzone na piśmie.

Stosunek prawny łączący korzystającego z wolontariuszem nie jest stosunkiem pracy, lecz stosunkiem cywilnoprawnym, a wykonywane przez wolontariusza świadczenie na rzecz korzystającego jest świadczeniem „odpowiadającym świadczeniu pracy”, a nie świadczeniem pracy. Do umów wolontariackich należy stosować odpowiednio przepisy o zleceniu (art. 734-751 k.c.).

Organizacje muszą zapewnić wolontariuszowi bezpieczne i higieniczne warunki wykonywania pracy, w tym odpowiednie środki ochrony indywidualnej na takich samych zasadach, jakie dotyczą pracowników; są też zobligowane do pokrywania kosztów podróży służbowych i diet. W razie wykonywania przez wolontariusza pracy przez okres nie dłuższy niż 30 dni korzystający zobowiązany jest ubezpieczyć wolontariusza do następstw nieszczęśliwych wypadków (NW). *Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* nie przewiduje konieczności ubezpieczenia wolontariusza od odpowiedzialności cywilnej (OC). Korzystający nie mają również obowiązku opłacania za wolontariuszy składek na ubezpieczenie społeczne, w tym na ubezpieczenie zdrowotne.

- dostępne informacje:
  - www.wolontariat.org.pl, www.pozytek.gov.pl/wolontariat,378.html
  - D. Pietrowski, R. Skiba, *Jak zgodnie z prawem współpracować z wolontariuszem*, Seria 3w*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2005
  - K. Kołodziej, *Wolontariat w polskim systemie prawnym po wejściu w życie Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*, Warszawa: MGPIPS, 2003
  - H. Izdebski, *Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Komentarz*, Warszawa: MGPIPS, 2003

Prawo pracy

Organizacje należące do trzeciego sektora, a zatrudniające pracowników na podstawie umowy o pracę, są tak samo traktowane jak inne podmioty działające w zakresie unormowanym przez prawo pracy. Nie można zdjąć odpowiedzialności ze stowarzyszenia lub fundacji za zatrudnianych pracowników, nawet gdyby cel organizacji był jak najbardziej szczytny.

Podstawowym aktem prawnym regulującym stosunki pracy jest *Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy*. Art. 1 *Kodeksu pracy* określa prawa i obowiązki pracowników i pracodawców.

Pracownicy

Pracownikiem jest ten, kto w danej chwili pozostaje w stosunku pracy, bez względu na sposób powstania tego stosunku. Pracownikiem może być każda osoba z wyjątkiem tych, które nie osiągnęły wymaganego prawem wieku bądź nie są dopuszczone do świadczenia pracy ze względu na stan zdrowia. Cechami odróżniającymi stosunek pracy od innych stosunków prawnych są:

- dobrowolność nawiązania,
- podporządkowanie pracodawcy,
- obowiązek osobistego świadczenia pracy,
- odpłatność świadczenia pracy.

Kodeks pracy w art. 2 stanowi, że pracownikiem jest osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę.

Pracodawcy

Pracodawcą, w rozumieniu prawa pracy, jest jednostka organizacyjna (niezależnie od tego, czy posiada osobowość prawną), a także osoba fizyczna, jeżeli zatrudnia pracowników. Do istotnych cech pracodawcy zaliczyć można:

- odrębność organizacyjną i wyposażenie w środki materialne,
- uprawnienie do samodzielnego zatrudniania pracowników,
- możliwość dysponowania środkami pieniężnymi.

Umowa o pracę, zlecenie, dzieło

Umowa o pracę

Treścią umowy o pracę jest zobowiązanie się pracownika do osobistego wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem, w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę oraz zobowiązanie pracodawcy do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem (art. 22 k.p.). Umowa o pracę powinna być zawarta na piśmie i przede wszystkim powinna określać:

- rodzaj pracy i miejsce jej wykonywania oraz termin rozpoczęcia pracy,
- wynagrodzenie odpowiadające rodzajowi pracy.

Zabronione jest zastępowanie umowy o pracę umową cywilnoprawną przy zachowaniu warunków wykonywania pracy określonych wyżej. Oznacza to, że jeżeli ktoś wykonuje pracę pod kierownictwem pracodawcy, w określonym przez niego miejscu i czasie, to jest to stosunek pracy, chociażby strony zawarły inną umowę (np. zlecenia).

Umowa o dzieło

Ten rodzaj umowy zawierany jest w wypadku zlecenia wykonania konkretnego dzieła, np. opracowanie raportu, wykonanie tłumaczenia, namalowanie obrazu, wygłoszenie wykładu. Istnieje rzeczywisty rezultat pracy: raport, tekst tłumaczenia, obraz, dwugodzinny wykład.

- Umowa o dzieło z przeniesieniem praw autorskich na zamawiającego

Przy umowie o dzieło z przeniesieniem praw autorskich na zamawiającego stosujemy 50% kosztów uzyskania przychodu.

- Umowa o dzieło bez przeniesienia praw autorskich na zamawiającego

Przy umowie o dzieło bez przeniesienia praw autorskich na zamawiającego stosujemy 20% kosztów uzyskania przychodu.

Umowa zlecenie

Ten rodzaj umowy zawierany jest w wypadku, gdy umowa dotyczy wykonywania określonych czynności,

np. obsługi sekretariatu, obsługi księgowej, wprowadzania danych z ankiet, przygotowywania imprez dobroczynnych itp.

W zależności od typu zleceniobiorcy jest on dodatkowo obciążany składką ubezpieczenia, odprowadzaną przez zleceniodawcę.

- **Studenci** – zleceniodawca jest zwolniony z obowiązku płacenia ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych od studentów, którzy nie ukończyli 26 roku życia.
- **Osoby zatrudnione w innej instytucji na umowę o pracę** z miesięcznym wynagrodzeniem przekraczającym najniższe miesięczne wynagrodzenie w gospodarce krajowej – zleceniodawca jest zwolniony z obowiązku płacenia ubezpieczeń społecznych; odprowadzanie są jednak składki na ubezpieczenie zdrowotne.
- W pozostałych wypadkach zatrudniania pracowników na umowy zlecenia należy odprowadzać odpowiednio stawki ZUS.

• dostępne informacje:

- www.ksiegowosc.ngo.pl,
- <http://e-inspektorat.zus.pl>,
- www.infor.pl

Rozważając kwestie zatrudnienia pracowników i wyboru pomiędzy zawarciem umowy o pracę a jedną z umów cywilnoprawnych (zlecenia lub umowy o dzieło), należy zwrócić uwagę na następujące zagadnienia:

- **Pozapłacowe koszty**, takie jak składki na ubezpieczenie społeczne, zwroty wydatków poniesionych przez pracownika, uprawnienia urlopowe, koszty zwolnień lekarskich itp. Ogólnie można stwierdzić, iż koszty te są najwyższe w wypadku umowy o pracę.
- **Trwałość zawartej umowy**. Umowa o pracę najsilniej łączy pracownika z pracodawcą. Okoliczność ta ma znaczenie dla obu stron, ponieważ pracownik i pracodawca zyskuje pewność zatrudnienia. Dla pracodawcy powstaje jednakże ryzyko, iż nie będzie w stanie pozbyć się niechcianego pracownika. Pracownik zatrudniony w oparciu o przepisy prawa pracy zobowiązany jest do wy-

konywania poleceń pracodawcy oraz stosowania się do wewnętrznych zaleceń dotyczących czasu pracy.

- Zawarcie umowy cywilnoprawnej może być korzystne w wypadku pracy osób zatrudnianych dla celów doraźnych, w sytuacji, gdy wykonują one swoją pracę samodzielnie.
- W wypadku, gdy efektem pracy osoby zatrudnianej ma być konkretny produkt (dzieło), np. zatrudniamy osobę do opracowania jakiegoś dokumentu, napisania programu komputerowego, wykonania projektu architektonicznego, namalowania obrazu itp., właściwą jest umowa o dzieło. Natomiast gdy zadaniem osoby zatrudnianej jest podjęcie pewnego działania, np. zorganizowanie koncertu, prowadzenie obsługi prawnej itp., należy sporządzić umowę zlecenia.

Podstawowe informacje na temat umów

Zasada swobody umów

Zgodnie z art. 353 *Kodeksu cywilnego* strony zawierające umowę mogą ukształtować swoje prawa i obowiązki według swojego uznania, byleby treść lub cel umowy nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) tej umowy oraz zasadom współżycia społecznego. Jest to zasada o podstawowym znaczeniu dla gospodarki wolnorynkowej. Oznacza, że strony są wolne w kształtowaniu treści umowy.

Przepisy *Kodeksu cywilnego* określają treść typowych umów, takich jak sprzedaż, zamiana, najem, pożyczka, darowizna. Uregulowanie tych umów w ustawie ma tylko pomóc stronom, ułatwić zawieranie konkretnych umów. Dlatego też w kwestiach nieuregulowanych w umowie (umowa nie rozstrzyga pewnych spraw) zastosowanie znajdują odpowiednie przepisy *Kodeksu cywilnego* odnoszące się do danego rodzaju umowy. Niektóre jednak przepisy ustawy mają charakter bezwzględnie obowiązujący i ograniczają swobodę umów, np. art. 473 § 2 k.c. (nieważne jest zastrzeżenie umowne, że dłużnik nie odpowiada za umyślnie wyrządzoną wierzycielowi szkodę).

Treść umowy

W każdej umowie muszą znaleźć się postanowienia stanowiące pewne minimum, bez którego nie można mówić o powstaniu zobowiązania.

- Strony – przede wszystkim umowa musi określać strony zawierające umowę: dłużnika i wierzyciela (pojęcia dłużnika i wierzyciela w języku prawniczym mają szersze znaczenie niż w języku potocznym, odnoszą się odpowiednio do strony zobowiązanej i uprawnionej).
- Zobowiązanie – umowa powinna określać, do czego zobowiązuje się każda ze stron.
- Czas i miejsce świadczenia.
- Termin spełnienia świadczenia (wykonania zobowiązania) – jeżeli strony nie wskazały terminu ani nie wynika on z właściwości zobowiązania, to zgodnie z art. 455 k.c. świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania.
- Czas trwania umowy:
  - Umowa na czas oznaczony (np. dwa lata) – umowa wygaśnie po tym okresie i w zasadzie nie ma możliwości jej wcześniejszego jednostronnego rozwiązania.
  - Umowa na czas nieoznaczony – umowa obowiązuje do czasu wypowiedzenia jej przez jedną ze stron. Zwykle strony w umowie przewidują okres wypowiedzenia (pozwala on na przygotowanie się do nowej sytuacji). Umowa przestaje bowiem obowiązywać z upływem terminu wypowiedzenia.

Umowa najmu

Umowa najmu została uregulowana w *Kodeksie cywilnym* w art. 659-692. Umowę zawierają wynajmujący i najemca. W umowie najmu wynajmujący zobowiązuje się oddać rzecz najemcy do używania na czas oznaczony lub nieoznaczony, a najemca zobowiązuje się płacić wynajmującemu umówiony czynsz. Umowa zawarta na czas nieoznaczony ma charakter zobowiązania bezterminowego i może być w każdym momencie rozwiązana w drodze wypowiedzenia. Terminy wypowiedzenia mogą zostać określone w umowie. W razie braku ich umownego uzgodnienia stosuje się terminy ustawowe, które zależą od okre-

sów, w jakich płatny jest czynsz (zob. art. 673 k.c.). Jeżeli umowa zawarta jest na czas oznaczony, strony nie mogą zakończyć umowy w drodze wypowiedzenia (przed upływem terminu, na jaki została zawarta) w sposób dowolny, bez ważnej przyczyny. Przyczyny te mogą wynikać z ustawy, np. najemca używa rzecz niezgodnie z umową, dopuszcza się zwłoki w zapłacie czynszu, lub z umowy. Umowa na czas określony musi dokładnie wskazywać okoliczności, w których strony mogą ją wypowiedzieć. Wynajmujący jest zobowiązany wydać rzecz w stanie przydatnym do użytku i utrzymywać ją w tym stanie przez cały czas trwania umowy. Najemca zobowiązany jest do zapłaty czynszu i dokonywania drobnych nakładów związanych ze zwykłym użytkowaniem rzeczy (np. drobnych napraw związanych z korzystaniem z lokalu).

• dostępne informacje: *W. Kocota, Elementy prawa, Warszawa: Difin, 2004*

Umowa użyczenia

Umowa użyczenia została uregulowana w *Kodeksie cywilnym* w art. 710-719. Stronami umowy użyczenia są użyczający i biorący rzecz w używanie. Przez umowę użyczenia użyczający zobowiązuje się zezwolić biorącemu w użyczenie, przez czas oznaczony lub nieoznaczony (bezterminowo), na b e z p ł a t n e używanie oddanej mu w tym celu rzeczy. Użyczenie jest umową nieodpłatną, zawieraną wyłącznie w interesie biorącego w użyczenie. Umowa użyczenia dochodzi do skutku dopiero w chwili wydania rzeczy. W praktyce działania organizacji pozarządowych często spotyka się użyczenie lokalu na potrzeby prowadzenia działalności przez organizację. Użyczający może w każdej chwili zażądać zwrotu rzeczy, gdy wykorzystywana jest ona w sposób nieprawidłowy (np. następuje dewastacja lokalu) lub gdy rzecz jest mu nagle potrzebna z powodów, których nie mógł przewidzieć w chwili zawarcia umowy (art. 716 k.c.).

Podatki a organizacja pozarządowa

Opodatkowanie organizacji pozarządowych

Należy pamiętać, że żadna fundacja ani stowarzyszenie **nie jest podmiotowo zwolniona z obowiązków podatkowych** wobec państwa. Organizacje pozarządowe podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym na takich samych zasadach, jak inne podmioty, ponieważ ustawa nie przewiduje zwolnienia podmiotowego organizacji *non-profit*. Tym niemniej większość organizacji pozarządowych nie płaci podatku dochodowego. Związane jest to z tym, że w ustawie przewidziano obszerną **listę zwolnień przedmiotowych**. Dochody przeznaczane na cele społecznie użyteczne wskazane w ustawie zostały zwolnione z opodatkowania. Na tej podstawie *de facto* zwolniona z podatku została większość dochodów uzyskiwanych przez organizacje pozarządowe. Podkreślić jednak trzeba, iż z podatku zwolnione są wyłącznie dochody przeznaczane na ściśle określone cele, a nie wszystkie dochody organizacji pozarządowych.

Ze zwolnienia z podatku dochodowego może korzystać organizacja, której działalność określona w statucie i przez nią prowadzona mieści się w ramach określonych w ustawie.

Zwolnione są jedynie poszczególne sfery działań społecznych prowadzonych przez organizacje. Ważne więc, by z dokumentacji księgowej jasno wynikało, że organizacja prowadzi działalność zgodnie z zapisami odpowiednich przepisów, pozwala to bowiem wykazać, iż dane zwolnienie lub zaniechanie płacenia podatku jej przysługiwało.

Osobne zwolnienie przysługuje organizacjom pożytku publicznego. Organizacje pozarządowe, które uzyskały status organizacji pożytku publicznego, korzystają ze zwolnienia z podatku dochodowego o szerszym charakterze niż pozostałe organizacje. W ich wypadku zwolnione są bowiem dochody przeznaczone na realizację wszelkich celów statutowych mieszczących się w sferze działalności pożytku publicznego, a nie tylko tych określonych w ustawie podatkowej.

W jednym z orzeczeń NSA stwierdził, że do skorzystania ze zwolnienia konieczne jest, aby statut organizacji zawierał wskazanie wymienionych w ustawie celów (na tyle jasne, żeby nie wymagało dokonania wykładni przez organ podatkowy), dla których realizacji podmiot został powołany, a ponadto faktyczne przeznaczenie dochodu na ten cel.

Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (ostatnia zmiana z 12 listopada 2003 r.) w **art. 17 ust. 1** określa podstawowe zwolnienia z podatku dochodowego dotyczące organizacji pozarządowych.

- Podstawowy zapis dotyczący zwolnienia z opodatkowania organizacji pozarządowych określa rodzaje działalności, z których dochód wolny jest od podatku.
  - Art. 17 ust. 1 pkt 4 – dochody podatników, z zastrzeżeniem ust. 1c, których celem statutowym jest działalność naukowa, naukowo-techniczna, oświatowa, w tym również polegająca na kształceniu studentów, kulturalna, w zakresie kultury fizycznej i sportu, ochrony środowiska, wspierania inicjatyw społecznych na rzecz budowy dróg i sieci telekomunikacyjnej na wsi oraz zaopatrzenia wsi w wodę, dobroczynności, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, rehabilitacji zawodowej i społecznej inwalidów oraz kultu religijnego – w części przeznaczony na te cele.
- Od 2004 roku zwolnione z podatku dochodowego są dochody organizacji pożytku publicznego.
  - Art. 17 ust. 1 pkt 6c – dochody organizacji pożytku publicznego, o których mowa w przepisach o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – w części przeznaczony na działalność statutową, z wyłączeniem działalności gospodarczej.

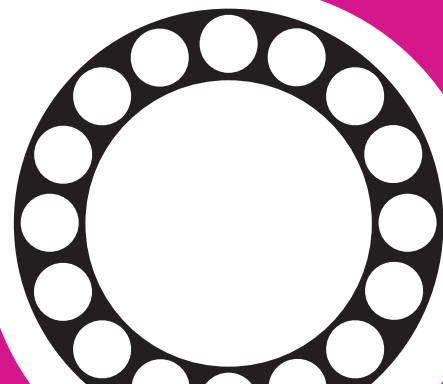
- Zapis o zwolnieniu z podatku dochodowego tak zwanych środków pomocowych.

- Art. 17 ust. 1 pkt 23 – dochody uzyskane przez podatników od rządów państw obcych, organizacji międzynarodowych lub międzynarodowych instytucji finansowych, pochodzące ze środków bezzwrotnej pomocy, w tym także ze środków z programów ramowych badań, rozwoju technicznego i prezentacji Unii Europejskiej i z programów NATO, przyznanych na podstawie jednostronnej deklaracji lub umów zawartych z tymi państwami, organizacjami lub instytucjami przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej, właściwego ministra lub agencje rządowe; w tym również w wypadkach, gdy przekazanie tych środków jest dokonywane za pośrednictwem podmiotu upoważnionego do rozdzielania środków bezzwrotnej pomocy zagranicznej na rzecz podmiotów, którym służyć ma ta pomoc.

- Dla stowarzyszeń istotne jest, że w dalszym ciągu obowiązuje zwolnienie z podatku dochodowego składek członkowskich.

- Art. 17 ust. 1 pkt 40 – składki członkowskie członków organizacji politycznych, społecznych i zawodowych – w części nieprzeznaczony na działalność gospodarczą.

Dodatkowo, zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 5 *Ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych*, zwolnione są od podatku dochody spółek, których wyłącznym właścicielem są stowarzyszenia zarejestrowane. Zwolnieniu podlega jednak tylko ta część dochodu spółki, która przekazana została właścicielowi – stowarzyszeniu i została przeznaczona na realizację celów określonych w art. 17 ust. 1 pkt 4 ww. ustawy.

Z ulg podatkowych związanych z przekazywaniem darowizn na rzecz organizacji pozarządowych mogą korzystać podatnicy rozliczający się z podatku dochodowego od osób prawnych, a także osoby fizyczne, jednakże na nieco innych zasadach.

Co roku zmianie ulega maksymalna kwota podlegająca odliczeniu:

- w wypadku osób fizycznych: w 2003 roku limit do 10% lub 15% dochodu, w 2004 roku limit kwotowy do 350 zł, w 2005 i 2006 roku limit do 6% dochodu;
- w wypadku osób prawnych: w 2003 roku limit do 10% lub 15% dochodu, w 2004, 2005, 2006 roku limit do 10% dochodu.

Zarówno w wypadku osób prawnych, jak i osób fizycznych odliczeniu podlegają darowizny przekazane na rzecz organizacji prowadzących działalność w sferze zadań publicznych określonych w art. 4 *Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*.

Darowizna pieniężna musi być przekazana na rachunek bankowy organizacji.

Obok przekazania darowizn możliwe jest też (od 1 stycznia 2004 r.) przekazanie 1% należnego podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego, ma ono jednak inny charakter niż darowizna.

• dostępne informacje: www.jedenprocent.pl,
www.pozytek.ngo.pl

Podatek od towarów i usług (VAT)

■ *Ustawa z dnia 11 marca 2004r. o podatku od towarów i usług*

Podobnie jak w wypadku innych obowiązków podatkowych organizacje pozarządowe **nie są automatycznie zwolnione z podatku VAT**. Ze względu na to, że w ustawie o VAT przyjęto bardzo szeroką definicję podatnika, niezależnie od celów i rezultatów prowadzonej działalności, działalność społecznie użyteczna organizacji pozarządowych została po-

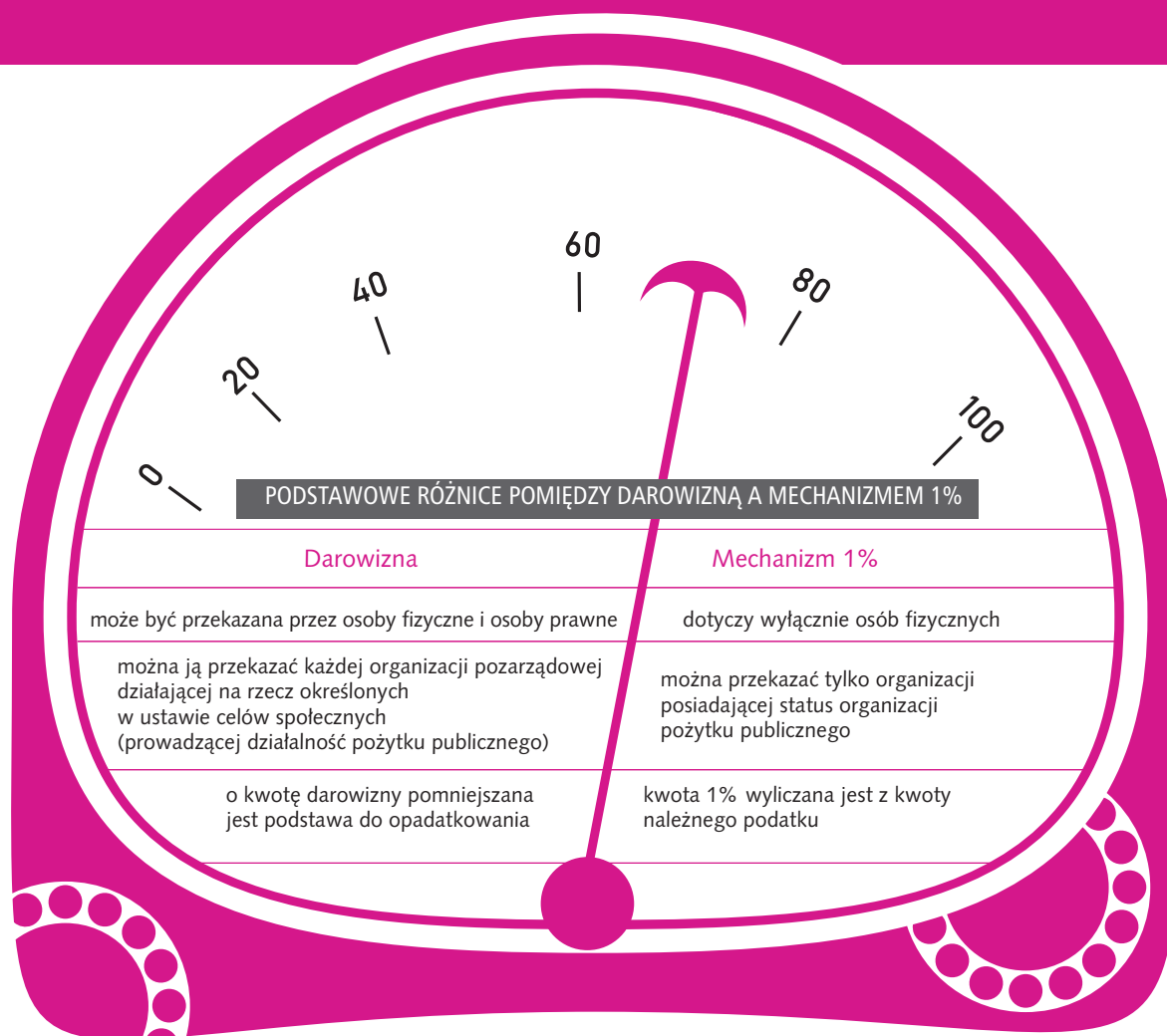
traktowana tak jak działalność gospodarcza (art. 15 ust. 1 *Ustawy z dnia 11 marca 2004r. o podatku od towarów i usług*).

Zwolnienie z VAT określone jest w art. 43 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy. Z punktu widzenia stowarzyszeń i fundacji ważny jest zapis, iż zwolnione z VAT są „**usługi świadczone przez organizacje członkowskie, gdzie indziej niesklasyfikowane (wyłącznie statutowe)**” (oznaczone symbolem PKWiU-91). Jest to zwolnienie niezależne od wysokości przychodów związanych z tymi usługami.

Jeśli jednak organizacja prowadzi działalność, która nie mieści się w katalogu usług zwolnionych z VAT (np. prowadzi działalność wydawniczą, organizuje koncerty), to może skorzystać ze zwolnienia tylko wówczas, gdy łączna kwota przychodów związanych z prowadzoną przez siebie działalnością nie przekroczyła w roku poprzednim lub bieżącym równowartości 10 tysięcy euro – w roku 2004 jest to 45 700 zł (art. 113 ust.1).

Organizacja prowadząca jedynie działalność mieszczącą się w zwolnieniu określonym wyżej, nie musi dokonywać rejestracji jako podatnik VAT (nie składa deklaracji VAT-R). Możliwa jest także rezygnacja z opisanego powyżej zwolnienia. Może to nastąpić na przykład w wypadku jeśli organizacja zamierza ubiegać się o zwrot podatku VAT zapłaconego ze środków pomocowych. Należy jednak pamiętać, że trzeba powiadomić o tym urząd skarbowy przed początkiem miesiąca, w którym chcemy zrezygnować ze zwolnienia. Przez cały okres, gdy płatnik nie korzysta ze zwolnienia z podatku VAT, zobligowany jest do prowadzenia stosownej ewidencji i składania okresowych deklaracji VAT-7. Ponadto podatnik, który zrezygnował z powyższego zwolnienia może z niego ponownie skorzystać dopiero po upływie trzech lat (art.113 ust.11).

Towary przekazywane na rzecz organizacji pozarządowych (np. przez firmy) są opodatkowane (art.7 ust.2). Podstawą opodatkowania przy nieodpłatnym przekazaniu towarów jest cena nabycia, a gdy ona nie istnieje koszt wytworzenia. Regulacja ta jest niekorzystna, gdy przekazywane są rzeczy, które utraciły z punktu widzenia przedsiębiorcy przydatność gospodarczą lub wartość handlową

(używany sprzęt biurowy lub artykuły spożywcze z krótkim terminem przydatności do spożycia). W takich wypadkach korzystny może być zakup przez organizacje pozarządowe ww. towarów za symboliczną cenę. Wówczas podstawą opodatkowania będzie właśnie ta cena.

Opodatkowaniu VAT podlegają również dotacje finansowe (art. 29 ust. 1), lecz wyłącznie te, które są bezpośrednio związane z dostawą towarów lub świadczeniem usług i wpływają na obniżenie ceny oferowanych towarów lub usług.

Ustawa o podatku VAT przewiduje także kilka rodzajów zwolnień. Przedsiębiorcy mogą na przykład przekazać organizacji darowiznę rzeczową i nie odprowadzać podatku VAT od tej darowizny pod warunkiem, że będzie ona niewielka (art. 7 ust. 2 i 3), przy czym prawo nigdzie nie precyzuje pojęcia „niewielka”.

Ustawa przewiduje również wiele zwolnień przedmiotowych, przykładowo:

- dostawy towarów używanych, jeżeli podatnikowi nie przysługiwało prawo do odliczenia VAT;
- nieodpłatne przekazanie towarów sfinansowanych z bezzwrotnej pomocy zagranicznej;
- dostawa towarów (z wyjątkiem towarów akcyzowych) dokonywana przez organizacje pożytku publicznego, jeżeli te towary zostały nabyte jako darowizny rzeczowe pochodzące ze zbiorów publicznych lub za środki przekazane ze zbiorów publicznych;
- świadczenie usług naukowo-badawczych, edukacyjnych, ochrony zdrowia i opieki społecznej;
- import leków, odzieży, środków spożywczych i środków czystości, artykułów medycznych przywożonych przez organizacje charytatywne, przeznaczonych do dystrybucji wśród osób potrzebujących pomocy.

Ponadto zwolnione z VAT są środki bezzwrotnej pomocy zagranicznej (wskazane w ustawie). Organizacje pozarządowe (ale tylko te zarejestrowane jako podatnicy VAT), które nabywają towary i usługi lub importują towary za środki finansowe z bezzwrotnej pomocy zagranicznej, mają prawo do otrzymania zwrotu podatku naliczonego (zwrot VAT).

Darowizny pieniężne dla organizacji pozarządowych nie podlegają opodatkowaniu VAT. Jednak darowizny w postaci dotacji związane z dostawą towarów i świadczeniem usług (dotacja zastępuje cenę) są opodatkowane. Przykładem dotacji opodatkowanej jest dotacja gminy dla przedsiębiorstwa, na podstawie której firma dostarczy okna dla szkół po obniżonej cenie. Także darowizny rzeczowe podlegają opodatkowaniu VAT, jeżeli podatnikowi przysługiwało prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczanego (w uproszczeniu – VAT od przekazania darowizny rzeczowej będzie musiał zazwyczaj zapłacić darczyńca będący przedsiębiorcą, a nie będzie ponosić takiego obciążenia osoba prywatna lub organizacja pozarządowa). Możliwość znacznego obniżenia należnego podatku VAT daje zamiast darowizny sprzedaż towaru (usługi) po obniżonej cenie, np. za 1 zł.

- dostępne informacje:
  - *Ustawa z dnia 11 marca 2004r. o podatku od towarów i usług* (Dz.U. z 2004r. nr 54, poz. 535)
  - strony internetowe izb skarbowych, www.mf.gov.pl, www.podatki.pl
  - I. Ożóg, A. Nikończyk, *Podatek VAT w trzecim sektorze*, [w:] „Trzeci Sektor”, nr 1, Warszawa: Instytut Spraw Publicznych, 2004

Źródła finansowania działalności organizacji pozarządowych

Organizacje pozarządowe, poszukując środków na prowadzenie działalności statutowej (realizację celów statutowych), korzystają z różnorodnych źródeł finansowania. Najważniejsze z nich to:

- składki członkowskie,
- darowizny (pieniężne i dary rzeczowe),
- dotacje ze środków publicznych,
- sponsoring,
- spadki i zapisy,
- inwestycje kapitałowe,
- zbiórki publiczne,
- nawiązki sądowe,
- dochody z działalności gospodarczej,
- dochody z działalności odpłatnej pożytku publicznego,
- odpis 1% od podatników podatku dochodowego od osób fizycznych.

Składki członkowskie

Składki członkowskie występują w organizacjach typu członkowskiego, czyli stowarzyszeniach i związkach stowarzyszeń. Podstawowym obowiązkiem każdego członka stowarzyszenia jest uiszczanie na rzecz stowarzyszenia składek członkowskich. Art. 33 *Prawa o stowarzyszeniach* stanowi, że majątek stowarzyszenia powstaje między innymi ze składek członkowskich. Obowiązek uiszczania składek członkowskich stowarzyszenia przyjmują na siebie dobrowolnie, poprzez akt przystąpienia do stowarzyszenia. Z powinności tej z reguły zwalniani są jedynie członkowie honorowi.

Art. 10 ust. 1 pkt 7 *Prawa o stowarzyszeniach* wyraźnie mówi, że **w statucie obligatoryjnie powinny się znajdować postanowienia dotyczące ustanawiania i zmiany wysokości składek członkowskich**. Zasadą jest, że uprawnienie to statuty przyznają walnemu zebraniu członków. Doświadczenie wskazuje, że niepłacenie składek członkowskich jest najczęściej występującą przyczyną pozbawiania członków przynależności do stowarzyszenia.

Osoby prawne (inne organizacje lub firmy) mogą być jedynie członkami wspierającymi stowarzyszenia (chyba, że jest to stowarzyszenie osób prawnych). Obowiązkiem członka wspierającego jest wywiązywanie się z zadeklarowanej formy wspierania stowarzyszenia.

Darowizny

Niezmiernie atrakcyjną dla fundacji i stowarzyszeń formą finansowania ich działalności są darowizny. *Prawo o stowarzyszeniach* w art. 33 ust. 1 stanowi, że majątek stowarzyszenia powstaje między innymi z darowizn. Nie ma wątpliwości, że darowiznę może otrzymać i przyjąć także fundacja.

Umowa darowizny została unormowana w art. 888-902 *Kodeksu cywilnego*. Stronami umowy darowizny mogą być zarówno osoby fizyczne, jak i prawne. Strony te nazywane są darczyńcą i obdarowanym. Konsekwencją faktu, że darowizna jest umową, a nie jednostronną czynnością prawną, jest niemożliwość obdarowania kogoś wbrew jego woli. Umowa darowizny powinna zostać zawarta w formie aktu notarialnego pod rygorem nieważności. Jednakże umowa darowizny zawarta bez zachowania formy aktu notarialnego staje się ważna z chwilą spełnienia przyrzczonego świadczenia (wręczenia daru rzeczowego, dokonania przelewu na konto). Przekazywanie darowizn na cele społecznie użyteczne jest wspierane przez państwo poprzez system podatkowy, tzn. poprzez ulgi w podatkach dochodowych.

Dotacje ze środków publicznych

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie szczegółowo reguluje tryb i zasady zlecenia organizacjom realizacji zadań publicznych i przekazywania dotacji na wykonanie tych zadań.⁴ Wprowadza obowiązek przeprowadzania konkursu ofert w celu wyboru najlepszych programów oraz daje organizacjom pozarządowym prawo do skła-

dania z własnej inicjatywy oferty realizacji zadania publicznego. Skutkuje to koniecznością ogłoszenia przez podmiot publiczny konkursu ofert. Organizacja pozarządowa może złożyć własną ofertę niezależnie od tego, czy dane zadanie publiczne jest już realizowane przez inny podmiot, jeżeli uważa, że mogłaby realizować je lepiej i efektywniej.

Na podstawie ustawowego upoważnienia Minister Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej wydaje rozporządzenia, w których określa obowiązujący wzór oferty realizacji zadania publicznego przez organizację pozarządową, ramowy wzór umowy o wykonanie zadania publicznego oraz wzór sprawozdania z wykonania zadania publicznego.

- dostępne informacje:
– www.pozYTEK.gov.pl

Odrębne przepisy dotyczące udzielania dotacji na realizację zadań publicznych występują na przykład w:

- art. 25-35 *Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej* (Dz.U. nr 64/04, poz. 593)
- art. 36 *Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz.U. nr 123/97, poz. 776)
- art. 35 i 35a *Ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej* (Dz.U. nr 91/91, poz. 408)
- art. 16 *Ustawy z dnia 8 października 2004 r. o zasadach finansowania nauki* (Dz.U. nr 238/04, poz. 2390)
- art. 33, 35 ust. 2, art. 38 ust. 1 a i art. 39 *Ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej* (Dz.U. nr 147/02, poz. 1229)

⁴ Omawiany tryb jest trybem podstawowym zlecenia zadań, jednak administracja publiczna może także stosować inne tryby, o ile są one określone ustawowo. Przykładem może być zlecenie zadań z zakresu pomocy społecznej na podstawie *Ustawy o pomocy społecznej* i stosownych aktów wykonawczych.

Sponsoring

Sponsoring polega na finansowaniu określonego przedsięwzięcia w celu promocji sponsora (osoby, firmy). Funkcja sponsoringu polega na utrzymaniu lub podniesieniu renomy, na poprawie lub zmianie wizerunku firmy lub osoby.

Umowa sponsoringu należy do umów nienazwanych, czyli nieprzewidzianych wprost w przepisach *Kodeksu cywilnego*. Wobec tego, że zawarcie tej umowy nie jest uregulowane w sposób szczególny, należy stosować do niej zasady ogólne. Do podstawowych elementów takiej umowy należą:

- postanowienia dotyczące zobowiązania się sponsora do celowego finansowania określonej działalności,
- zobowiązanie się sponsorowanej organizacji do promocji sponsora.

Spadki i zapisy

Art. 33 ust. 1 *Prawa o stowarzyszeniach* wskazuje wyraźnie, że majątek stowarzyszenia powstaje między innymi ze spadków i zapisów. Mimo braku podobnych zapisów w *Ustawie o fundacjach*, nie ulega najmniejszej wątpliwości, że fundacja może także przyjąć spadek i zapis. Należy zauważyć, że **stowarzyszenia i fundacje jako osoby prawne nie płacą podatku od spadków i darowizn**. Przepisy dotyczące dziedziczenia znajdują się w księdze IV *Kodeksu cywilnego*, zatytułowanej *Spadki*.

Spadek obejmuje majątkowe prawa i obowiązki zmarłego oraz posiadanie. Dziedziczenie polega zaś na tym, że na spadkobiercę przechodzi całość praw i obowiązków należących do spadku. Dziedziczyć mogą wyłącznie osoby fizyczne i prawne na podstawie ustawy lub testamentu. Organizacje pozarządowe mogą dziedziczyć tylko na podstawie testamentu, a warunkiem otrzymania spadku jest istnienie organizacji w chwili otwarcia spadku, a więc śmierci spadkodawcy. Odrębną możliwością jest powołanie (utworzenie) fundacji w testamencie.

Nabycie spadku, które następuje w chwili śmierci spadkodawcy, nie jest definitywne, ponieważ spadkobierca może odrzucić spadek. Nie ma obowiązku przyjmowania spadku (w szczególności, gdy długi spadkowe przewyższają czynną wartość spadku). Spadek można przyjąć wprost lub z dobrodziejstwem

inwentarza. Proste przyjęcie spadku oznacza pełną odpowiedzialność za długi spadkowe. Przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza powoduje ograniczenie odpowiedzialności za długi spadkowe do wartości majątku czynnego spadku. Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku należy złożyć przed sądem lub notariuszem.

Bardzo często statuty organizacji pozarządowych zawierają ograniczenia możliwości przyjmowania przez zarząd spadku wprost. Zapisy te mają na celu ograniczenie ryzyka związanego z przyjęciem spadku i odpowiedzialności organizacji za długi spadkowe.

Inwestycje kapitałowe

Organizacje pozarządowe mogą lokować swoje nadwyżki finansowe, dokonując zakupu obligacji i akcji na ogólnych zasadach. Problemem jest jedynie zakres zwolnienia podatkowego, jakim objęte są tego rodzaju inwestycje.

Przykładem problemów podatkowych, które mogą dotknąć organizację pozarządową z racji inwestycji kapitałowych, może być przypadek Fundacji na rzecz Nauki Polskiej. Fundacja część swoich zasobów finansowych inwestowała w bezpieczne papiery wartościowe (obligacje, bony skarbowe). Organy podatkowe uznały, że środki wydatkowane na zakup papierów wartościowych nie są środkami przeznaczonymi na realizację celów statutowych związanych z działalnością służącą wspieraniu nauki (a więc zwolnioną z opodatkowania) i naliczyły podatek dochodowy. Sąd Najwyższy przyznał rację przedstawicielom Fundacji, że środki finansowe przeznaczone na inwestycje kapitałowe są zwolnione pod warunkiem, że zostaną ostatecznie wykorzystane na cele statutowe. Przegrana organów podatkowych oraz nieszczęśliwy przypadek Związku Artystów Scen Polskich (błędna inwestycja w papiery wartościowe jednej z polskich firm, co przyniosło znaczne straty) dała asumpt do ustawowego ograniczenia możliwości inwestowania w papiery wartościowe przez organizacje pozarządowe.

Obecnie obowiązująca *Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych* zwalnia z podatku środki

finansowe inwestowane przez organizacje pozarządowe w bony skarbowe, obligacje Skarbu Państwa lub samorządu terytorialnego, jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych oraz inne papiery wartościowe dopuszczone do publicznego obrotu, jednakże mogą one być zakupione wyłącznie za pośrednictwem doradcy inwestycyjnego w ramach zarządzania pakietem papierów wartościowych na zlecenie. Wprowadzając takie ograniczenia, ustawodawca chce zachęcić organizacje do lokowania środków finansowych w „bezpieczne” papiery wartościowe.

Należy pamiętać, że **organizacja pozarządowa może dowolnie inwestować swoje nadwyżki finansowe**, nawet w sposób bardzo ryzykowny. W takim wypadku środki finansowe przeznaczone na inwestycje nie będą zwolnione z podatku dochodowego, warto zatem rozważyć, czy taka inwestycja nie będzie wystarczająco opłacalna.

Zbiórki publiczne

Kwestie związane z organizacją zbiórek publicznych regulowane są przez przepisy *Ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o zbiórkach publicznych* oraz *Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 6 listopada 2003 r. w sprawie sposobów przeprowadzania zbiórek publicznych oraz zakresu kontroli nad tymi ziórkami*.

Zorganizowanie zbiórki publicznej wymaga uzyskania zezwolenia. Zbiórka ma charakter publiczny, jeżeli krąg jej potencjalnych adresatów nie jest określony (i ich określenie nie jest możliwe). Zatem termin „zbiórka publiczna” oznacza apelowanie przez organizacje do ofiarności osób i zbieranie od nich ofiar pieniężnych i rzeczowych. Zezwolenie w drodze decyzji administracyjnej wydają w zależności od zasięgu terytorialnego zbiórki: wójt, burmistrz, starosta, marszałek województwa albo Minister Spraw Wewnętrznych. Jeżeli zebrane ofiary mają być zużyte poza granicami państwa, pozwolenia na zbiórkę udziela Minister Spraw Wewnętrznych za zgodą Ministra Spraw Zagranicznych i Ministra

Finansów. Wynik przeprowadzonej zbiórki i sposób zużytkowania ofiar musi zostać podany do wiadomości organu, który wydał zezwolenie, należy go również ogłosić w prasie.

Organizacje pożytku publicznego nie zostały zwolnione z obowiązku uzyskiwania zezwolenia na zorganizowanie zbiórki publicznej, jednak zbiórkę na rzecz tych organizacji mogą przeprowadzać również osoby małoletnie, które nie ukończyły 16 lat.

Nawiązki sądowe

Przepisy *Kodeksu karnego* przewidują możliwość zasądzenia przez sądy orzekające w sprawach karnych nawiązek oraz świadczenia pieniężnego na rzecz organizacji pozarządowych. Nawiązka w pewnym sensie zastępuje obowiązek naprawienia szkody, a świadczenie jest środkiem karnym orzekanym zamiast lub obok kary (z punktu widzenia organizacji podział ten jest obojętny).

Zgodnie z art. 47 k.k. w razie skazania sprawcy za umyślne przestępstwo przeciwko życiu i zdrowiu albo za inne przestępstwo umyślne, którego skutkiem jest śmierć człowieka lub tak zwane ciężkie uszkodzenie ciała, sąd może orzec nawiązkę na rzecz organizacji, której podstawowym celem statutowym jest spełnianie świadczeń związanych z ochroną zdrowia. Podobnie w wypadku skazania sprawcy za przestępstwo przeciwko środowisku, sąd może orzec nawiązkę na rzecz organizacji, której celem statutowym jest ochrona środowiska. W razie skazania zaś sprawcy za przestępstwo w ruchu drogowym, jeżeli sprawca był w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem narkotyków albo zbiegł z miejsca zdarzenia, sąd może orzec nawiązkę na rzecz organizacji, której podstawowym celem statutowym jest udzielanie pomocy osobom poszkodowanym w wypadkach komunikacyjnych.

Wysokość nawiązki nie może przekroczyć 100 tysięcy zł. Świadczenie pieniężne można orzec w wysokości do 20 tysięcy zł w razie odstąpienia od wymierzenia kary oraz w innych szczególnych

przypadkach określonych w ustawie. Natomiast w razie skazania sprawcy za przestępstwo określone w art. 178a k.k. (prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości) sąd może orzec świadczenie pieniężne maksymalnie do 60 tysięcy zł na rzecz organizacji, której podstawowym celem statutowym jest udzielanie pomocy osobom poszkodowanym w wypadkach komunikacyjnych.

Uprawnione do otrzymywania nawiązek sądowych oraz świadczeń pieniężnych są wyłącznie organizacje o ogólnopolskim zasięgu działania wpisane do wykazu prowadzonego przez Ministra Sprawiedliwości. Wykaz ten jest publikowany co najmniej raz w roku w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Sprawiedliwości.

Działalność gospodarcza

Pojęcie działalności gospodarczej określa *Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie gospodarczej*. Zgodnie z art. 2 działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, handlowa, budowlana, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i eksploatacja zasobów naturalnych, a także działalność zawodowa wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły.

Przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy jest osoba fizyczna, osoba prawna oraz jednostka organizacyjna wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Zgodnie z art. 22 ustawy przedsiębiorca zobowiązany jest dokonywać i przyjmować płatności za pośrednictwem rachunku bankowego, jeżeli stroną transakcji jest inny przedsiębiorca lub jeżeli jednorazowa wartość transakcji przekracza równowartość 15 tysięcy euro. Przedsiębiorca może złożyć wniosek do właściwego urzędu skarbowego o wydanie pisemnej interpretacji przepisów podatkowych.

Działalność statutowa pożytku publicznego

Działalność statutowa jest to działalność organizacji pozarządowej niemająca charakteru działalności gospodarczej, jest opisana w przepisach prawa i w jej statucie. Na przedmiot działalności statutowej wskazują zwłaszcza wymienione w statucie cele oraz wskazane sposoby ich realizacji.

Działalność statutowa prowadzona przez organizacje pozarządowe może mieć charakter działalności nieodpłatnej i działalności odpłatnej. Całkowitą nowością jest wprowadzenie przez ustawę kategorii odpłatnej działalności pożytku publicznego, która jest działalnością statutową i nie jest traktowana jako działalność gospodarcza. Zarówno działalność nieodpłatna, jak i działalność odpłatna, jest działalnością nienastawioną na zysk, a więc działalnością *non-for-profit*.

● Działalność statutowa nieodpłatna

Działalnością nieodpłatną pożytku publicznego jest taka działalność statutowa organizacji pozarządowej, za którą organizacja nie pobiera opłat (wynagrodzenia). Jest to więc klasyczna działalność statutowa. Organizacja najpierw z różnych źródeł pozyskuje środki finansowe na swoją działalność (występuje o dotacje, poszukuje darczyńców, sponsorów, organizuje zbiórki publiczne), korzysta z pracy wolontariuszy, a następnie nieodpłatnie świadczy usługi na rzecz swoich klientów (np. organizuje szkolenia, za które uczestnicy nie muszą płacić, drukuje bezpłatne publikacje, wydaje darmowe posiłki). Ten rodzaj działalności jest charakterystyczny właśnie dla organizacji pozarządowych.

● Działalność statutowa odpłatna

Działalnością odpłatną pożytku publicznego jest działalność statutowa organizacji pozarządowej, za którą organizacja pobiera opłaty (wynagrodzenie). Wynagrodzenie pobierane przez organizację za świadczone przez nią usługi lub wytworzone dobra, w odniesieniu do działalności danego rodzaju, nie może być wyższe od tego, które wynika z kalkulacji bezpośrednich kosztów tej działalności. Innymi słowy, organizacja może prowadzić działalność odpłat-

ną skalkulowaną w taki sposób, aby uzyskać jedynie prosty zwrot kosztów, bez osiągnięcia zysku z danej działalności. W organizacjach prowadzących działalność odpłatną limitowane są wynagrodzenia osób zatrudnionych.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie przewiduje dwa szczególne rodzaje działalności odpłatnej pożytku publicznego:

1. Sprzedaż towarów lub usług wytworzonych lub świadczonych przez osoby bezpośrednio korzystające z działalności pożytku publicznego, szczególnie w zakresie rehabilitacji oraz przystosowania do pracy zawodowej osób niepełnosprawnych.
2. Sprzedaż przedmiotów darowizny na cele prowadzenia działalności pożytku publicznego.

Działalność odpłatną może prowadzić każda organizacja pozarządowa (jeżeli oczywiście spełnione są kryteria określone w ustawie), a nie tylko organizacje pożytku publicznego.

- dostępne informacje:
  - *Organizacje pozarządowe w Polsce – podstawy prawno-finansowe*, red. M. Granat, Warszawa: Instytut Spraw Publicznych, 2000
  - *Fundraising to sztuka, której można się nauczyć! Dobre pomysły na pozyskiwanie funduszy w lokalnej społeczności*, red. B. Tokarz, Warszawa: ARFP, 2005

Słowo o autorze

Radosław Skiba – prawnik, ukończył aplikację prokuratorską, członek i współpracownik Stowarzyszenia Klon/Jawor, wykładowca Collegium Civitas, trener, specjalista z zakresu zagadnień prawnych dotyczących działalności organizacji pozarządowych, autor wielu publikacji na temat podstaw prawnych funkcjonowania trzeciego sektora w Polsce (m.in. z Serii 3w* wydawanej przez Stowarzyszenie Klon/Jawor).

Słownik

Załączniki

Odnośniki

Słowo o Akademii

Wiedza i doświadczenie

Słownik zawiera wyjaśnienia pojęć najczęściej pojawiających się w tekstach. Ich podane poniżej znaczenia wybrane zostały na użytek niniejszej publikacji, jako najbardziej odpowiadające intencjom autora i redaktorów.

- a**
- akcja**
zorganizowane działanie zmierzające do osiągnięcia określonego celu, np. akcja zbierania książek.
  - akt notarialny**
dokument sporządzony przez notariusza potwierdzający dokonanie określonej czynności prawnej. Akt notarialny zostaje sporządzony, jeżeli wymagają tego przepisy prawa lub wynika to z woli stron. Niedochowanie formy aktu notarialnego w sytuacji, gdy wymaga tego prawo powoduje bezskuteczność czynności prawnej (np. sprzedaży nieruchomości) i jej nieważność (nieruchomość nie przejdzie na nabywcę).
  - akt prawny**
akt organu państwowego lub samorządowego ustanawiający normy ogólne. Zawiera nazwę, określenie organu wydającego, datę publikacji i datę wejścia w życie, preambułę oraz pogrupowane w artykuły i paragrafy przepisy prawne. Dla wejścia w życie aktu prawnego konieczna jest jego publikacja we właściwym wydawnictwie. W Polsce są to: Dziennik Ustaw RP oraz Dziennik Urzędowy RP „Monitor Polski”. Swoją dziennik urzędowy wydaje także każde ministerstwo (np. Dziennik Urzędowy Ministerstwa Obrony Narodowej). Dla prawa miejscowego wydawane są np. wojewódzkie dzienniki urzędowe.
- c**
- członek organizacji**
osoba należąca do organizacji. Bycie członkiem organizacji wiąże się z pewnymi prawami i obowiązkami, które regulowane są przez niepisane normy i obyczaje lub skodyfikowane: prawo, regulamin, statut organizacji.
- d**
- darczyńca**
ofiarodawca, osoba indywidualna, instytucja, firma przekazująca środki (rzeczowe bądź finansowe) na rzecz organizacji.
  - darowizna**
forma umowy, w której darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowa-
- f**
- federacja**
związek stowarzyszeń, organizacji społecznych, zawodowych, politycznych i in.
  - filantropia (dobroczynność, działalność charytatywna)**
bezinteresowna aktywność osób, organizacji, firm służąca dobru wspólnemu, polega na udzielaniu pomocy finansowej lub materialnej potrzebującym. We współczesnych społeczeństwach realizowana jest głównie poprzez fundacje i stowarzyszenia.
- nego, kosztem swego majątku.** Darowizna może być dokonana zarówno przez osoby fizyczne, jak i osoby prawne. Przedmiotem darowizny mogą być nieruchomości i ruchomości, pieniądze, a także prawa majątkowe, nie może być zaś bezpłatne świadczenie usług.
- dotacja (grant)**
forma umowy, w ramach której donator przekazuje bezzwrotne (pod warunkiem dotrzymania warunków umowy) wsparcie finansowe organizacji bądź instytucji.
  - działalność pożytku publicznego**
działalność prowadzona przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych wymienionych w art. 4 *Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*; są to następujące zadania: pomoc społeczna, działalność charytatywna, podtrzymywanie tradycji narodowej, ochrona i promocja zdrowia, promocja zatrudnienia, działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn, działalność wspomagająca rozwój gospodarczy, nauka, edukacja, oświata i wychowanie, kultura i sztuka, ekologia, bezpieczeństwo publiczne, upowszechnianie i ochrona praw i wolności człowieka, działania na rzecz integracji europejskiej i in.
  - działalność statutowa**
działalność odnosząca się do celów i zadań organizacji określonych w jej statucie.

fundacja

typ organizacji pozarządowej, której podstawą jest majątek przeznaczony przez jej założyciela na określony cel (dobroczynny, kulturalny) oraz statut zawierający reguły dysponowania tym majątkiem.

i inicjatywa ustawodawcza

uprawnienie do tworzenia projektów aktów prawnych i przedstawiania ich organom władzy ustawodawczej. W Polsce inicjatywę ustawodawczą mają: prezydent, Senat, Rada Ministrów, posłowie (w liczbie co najmniej piętnastu osób), obywatele (w liczbie co najmniej 100 tysięcy).

k Krajowy Rejestr Sądowy (KRS)

ogólnopolska baza danych obejmująca trzy osobne rejestry: przedsiębiorców; stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki społecznej; dłużników niewypłacalnych. Krajowy Rejestr Sądowy funkcjonuje od 1 stycznia 2001 roku na podstawie *Ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym* (Dz.U. z 2001r. nr 17, poz. 209 z późn. zm.). Krajowy Rejestr Sądowy pełni dwie zasadnicze funkcje: informacyjną i legalizacyjną, co oznacza, że dopiero wpis do rejestru pozwala na dokonywanie dalszych czynności prawnych (często jest to jednoznaczne z uzyskaniem osobowości prawnej).

n NIP (numer identyfikacji podatkowej)

dziesięciocyfrowy kod służący do identyfikacji podmiotów płacących podatki w Polsce, nadawany jest przez urzędy skarbowe.

o odpis 1%

mechanizm określony w *Ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych*, umożliwiający odpisanie od należnego podatku kwoty przekazanej na rzecz organizacji pożytku publicznego, nie więcej jednak niż 1% kwoty podatku.

organizacja infrastrukturalna

organizacja, której misją jest działanie na rzecz innych organizacji poprzez dostarczanie ich liderom, pracownikom, członkom czy wolontariuszom wiedzy (w formie informacji, poradnictwa, szkoleń), wsparcia (organizacyjnego, rzeczowego, finansowego) lub poprzez podejmowanie różnych działań w interesie tychże organizacji (rzecznictwo).

organizacja pozarządowa

organizacja, której podstawą jest nienastawione na zysk, dobrowolne działanie na rzecz spraw społecznych i dobra publicznego, tzn. w imię wartości lub społecznie pożytecznych celów. Nie należy do struktur administracji państwowej i samorządowej, ani do sfery działań gospodarczych. Podstawą jej działalności jest wolontarystyczne zaangażowanie i zewnętrzne finansowanie. Organizacją pozarządową mogą być osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia.

organizacja pożytku publicznego (OPP)

podmiot spełniający warunki określone w *Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*. Postanowieniem sądu rejestrowego uzyskał status organizacji pożytku publicznego. Rejestr organizacji pożytku publicznego prowadzi KRS.

osoba fizyczna

prawne określenie człowieka w prawie cywilnym, od chwili urodzenia do chwili śmierci. Bycie osobą fizyczną pociąga za sobą zawsze posiadanie zdolności prawnej, czyli możliwość bycia podmiotem stosunków prawnych (praw i zobowiązań). Osoby fizyczne mają także zdolność do czynności prawnych, uzależnioną jednak od dalszych warunków.

osoba prawna

jeden z rodzajów podmiotów prawa cywilnego – w odróżnieniu od osób fizycznych, jednostki organizacyjne, którym przepisy prawne przyznają przymiot osobowości prawnej. Osobę prawną definiuje się zazwyczaj jako trwałe zespolecie ludzi i środków materialnych w celu realizacji określonych zadań, wyodrębnione w postaci jednostki organizacyjnej wyposażonej przez prawo w osobowość prawną, co oznacza, że ma ona zdolność prawną oraz zdolność do czynności prawnych (nabywania prawa, zaciągania zobowiązań, dokonywania rozporządzeń).

osobowość prawna

pojęcie określające zdolność osób prawnych do bycia podmiotem praw i obowiązków oraz do dokonywania we własnym imieniu czynności prawnych.

Uzyskanie osobowości prawnej zwykle następuje z chwilą wpisu danej jednostki do właściwego rejestru lub z mocy prawa.

p **podatek dochodowy**

obowiązkowe świadczenie osoby fizycznej lub osoby prawnej na rzecz państwa, zależne od dochodu i wykorzystanych odliczeń.

podatek od wartości dodanej VAT (ang. Value Added Tax)

podatek pośredni, przedmiotem opodatkowania jest sprzedaż (a także import) towarów lub świadczenie usług.

Rada Działalności Pożytku Publicznego (RDPP)

organ opiniodawczo-doradczy oraz pomocniczy ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego (obecnie jest to Minister Pracy i Polityki Społecznej) ustanowiony przepisami *Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*.

REGON (Rejestr podmiotów gospodarki narodowej)

dziewięciocyfrowy numer identyfikacyjny krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, nadawany przez Główny Urząd Statystyczny.

s **samowystarczalność (ang. sustainability)**

stan rozwoju organizacji pozwalający jej na efektywną realizację misji i celów statutowych oraz planowanie działań w dłuższej perspektywie czasu. Osiągnięciu stanu samowystarczalności sprzyjają wypracowane przez organizacje mechanizmy pozyskiwania zasobów, zdobywania akceptacji społecznej oraz metody samooceny efektywności prowadzonych działań.

społeczeństwo obywatelskie

typ społeczeństwa charakteryzujący się świadomym i aktywnym działaniem obywateli na rzecz osiągnięcia społecznych, ekonomicznych i politycznych celów. Jego podstawę stanowią wolne i aktywne jednostki oraz dobrowolne zrzeszenia obywateli, czyli stowarzyszenia, organizacje, związki. Opiera się ono na kapitale społecznym, czyli zbudowane jest na poczuciu solidarności społecznej, odpowiedzialności obywateli oraz wzajemnym zaufaniu.

sponsoring

wzajemne zobowiązanie dwóch stron, sponsora i sponsorowanego. Sponsor przekazuje środki finansowe, materialne lub usługi sponsorowanemu, w zamian za świadczenia promocyjne ze strony sponsorowanego. Sponsoring jest działaniem planowanym i świadomym, służącym kreowaniu pozytywnego wizerunku firmy. Często jest też częścią długookresowej strategii marketingowej firmy.

sprawozdanie (raport)

raport podsumowujący działania organizacji w ramach danego projektu, programu, działu lub w danym okresie roku; składa się z części merytorycznej i finansowej.

sprawozdanie finansowe roczne

końcowy efekt pracy księgowości za dany rok, zestawienie liczbowe uzupełnione opisem prezentującym sytuację majątkową i finansową organizacji na określony dzień oraz rezultaty jej działalności z uwzględnieniem elementów składających się na wynik finansowy.

statut

akt prawny określający cele istnienia, regulujący zadania, strukturę organizacyjną i sposób działania podmiotu prawa publicznego lub prywatnego.

stowarzyszenie

typ organizacji pozarządowej, dobrowolne, samorządne, trwałe zrzeszenie, tworzone w celach niezarobkowych, związek osób o wspólnych celach lub zainteresowaniach.

t **trzeci sektor**

przebieg publiczna, która nie jest działalnością gospodarczą nastawioną na zysk ani działalnością państwa, odnosi się do ogółu działań organizacji pozarządowych. Określenie to, przeniesione z języka angielskiego, nawiązuje do podziału dzielącego aktywność społeczno-gospodarczą nowoczesnych państw demokratycznych na trzy sektory. Według tej typologii pierwszy sektor to administracja publiczna, określana też jako sektor państwowy. Drugi sektor to sfera biznesu, czyli wszelkie instytucje i organizacje, których działalność jest nastawiona na zysk, nazy-

wany też sektorem prywatnym. Trzeci sektor to ogół prywatnych organizacji, działających społecznie i nie dla zysku, czyli sektor pozarządowy.

u umowa cywilnoprawna

w prawie cywilnym to zgodne porozumienie dwóch lub więcej stron, ustalające ich wzajemne prawa lub obowiązki. Według bardziej szczegółowej definicji umowa to stan faktyczny polegający na złożeniu dwóch lub więcej zgodnych oświadczeń woli zmierzających do powstania, uchylecia lub zmiany uprawnień i obowiązków podmiotów składających te oświadczenia woli. Umowy są zawsze co najmniej dwustronnymi czynnościami prawnymi.

umowa o pracę

jeden ze sposobów nawiązywania stosunku pracy. Jest to czynność prawna polegająca na złożeniu zgodnych oświadczeń woli przez pracownika i pracodawcę. Pracownik zobowiązuje się do osobistego świadczenia pracy na rzecz pracodawcy pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie przez niego określonym, a pracodawca do zapłaty umówionego wynagrodzenia.

w wolontariat

dobrowolna, nieodpłatna, świadoma działalność, praca na rzecz innych, wykraczająca poza związki rodzinno-koleżeńsko-przyjacielskie. Zasady wolontariatu reguluje *Ustawa z dnia 23 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*.

wolontariusz

osoba, która dobrowolnie, ochotniczo i bez wynagrodzenia wykonuje świadczenia na rzecz organizacji, instytucji i osób indywidualnych, odpowiadające świadczeniu pracy, na zasadach określonych w *Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*.

z zarząd organizacji

zespół ludzi uprawnionych do kierowania działalnością organizacji, występowania w jej imieniu i reprezentowania.

PRZYKŁADOWY STATUT FUNDACJI ⁵

STATUT FUNDACJI .....

Postanowienia ogólne

§ 1.

1. Fundacja pod nazwą ....., zwana dalej Fundacją, ustanowiona przez:

- .....,
- .....

zwanym dalej fundatorem, aktem notarialnym w kancelarii notarialnej w ....., ul. ...., w dniu ..... działa na podstawie przepisów prawa polskiego oraz niniejszego statutu.

2. Fundacja jest apolityczna i nie związana z żadnym wyznaniem.

§ 2.

Fundacja ma osobowość prawną.

§ 3.

Siedzibą fundacji jest .....

§ 4.

1. Terenem działalności Fundacji jest obszar Rzeczypospolitej Polskiej, przy czym w zakresie niezbędnym dla właściwego realizowania celów może ona prowadzić działalność także poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Fundacja może dla celów współpracy z zagranicą posługiwać się tłumaczeniem nazwy w wybranych językach obcych.

§ 5.

Fundacja używa pieczęci owalnej z napisem w otoku wskazującym jej nazwę i siedzibę oraz pieczętek z danymi identyfikacyjnymi Fundacji.

§ 6.

Fundacja może ustanawiać odznaki, medale honorowe i przyznawać je wraz z innymi nagrodami i wyróżnieniami, osobom fizycznym i prawnym zasłużonym dla fundacji.

Cele i zasady działania Fundacji

§ 7.

Celem działania Fundacji jest:

1. inicjowanie i wspieranie nowatorskich rozwiązań w różnorodnych dziedzinach życia społecznego, a szczególnie w ochronie praw i wolności człowieka i obywatela;
2. propagowanie wykorzystania nowoczesnych technologii w ogólnie pojętym poradnictwie obywatelskim;
3. rozwijanie i umacnianie postaw nastawionych na aktywne współdziałanie w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

§ 8.

Fundacja realizuje swoje cele poprzez:

1. prowadzenie poradnictwa obywatelskiego, w postaci niezależnych usług wspierających samodzielność obywateli;
2. rzecznictwo interesów grup marginalizowanych społecznie;
3. działalność edukacyjną, wydawniczą i badawczą;
4. współpracę z władzami samorządowymi, rządowymi i organizacjami pozarządowymi w zakresie wymienionych celach działania Fundacji.

§ 9.

Dla osiągnięcia swych celów Fundacja może wspierać działalność innych osób i instytucji zbieżną z jej celami.

Majątek i dochody Fundacji

§ 10.

Majątek Fundacji stanowi jej fundusz założycielski w kwocie ..... złotych oraz inne mienie nabyte przez Fundację w toku działania.

§ 11.

Dochody Fundacji pochodzić mogą w szczególności z:

1. darowizn, spadków, zapisów;
2. dotacji i subwencji osób prawnych;
3. dochodów ze zbiórek i imprez publicznych;
4. dochodów z majątku Fundacji.

⁵ Jeżeli fundacja chce ubiegać się o status OPP, to w statucie należy uwzględnić dodatkowe zapisy potwierdzające spełnianie warunków, o których mowa w *Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*. Zob. s. 13, 23.

§ 12.

1. Dochody pochodzące z dotacji, subwencji, darowizn, spadków i zapisów mogą być użyte na realizację celów Fundacji tylko z poszanowaniem woli spadkobierców lub donatorów.
2. W sprawach przyjęcia darowizn i dziedziczenia oświadczenia wymagane przepisami prawa składa Zarząd Fundacji.
3. W przypadku powołania Fundacji do dziedziczenia jej zarząd składa oświadczenie o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Władze Fundacji

§ 13.

1. Władzami Fundacji są:
  - a. Rada Fundacji,
  - b. Zarząd Fundacji.
2. Członkowie Rady Fundacji nie pobierają wynagrodzenia z tytułu udziału w pracach tego organu, z wyjątkiem zwrotu udokumentowanych wydatków związanych z uczestnictwem w pracach tych organów, w tym kosztów podróży.

Rada Fundacji

§ 14.

1. Rada Fundacji jest organem stanowiącym, kontrolnym i opiniującym Fundacji.
2. Rada Fundacji składa się z trzech do sześciu członków.
3. W skład Rady Fundacji z mocy statutu wchodzi Fundatorzy.
4. Członków pierwszego składu Rady powołują Fundatorzy. Następnych członków Rady na miejsce osób, które przestały pełnić tę funkcję lub dla rozszerzenia składu Rady, powołuje swą decyzją Rada.
5. W szczególnie uzasadnionych przypadkach odwołanie członka Rady, i przez to pozbawienie go członkostwa w Radzie, może nastąpić w wyniku uchwały podjętej jednogłośnie przez pozostałych członków Rady Fundacji. Fundatorzy nie mogą być w ten sposób pozbawieni członkostwa w Radzie Fundacji.

6. Członkostwo w Radzie Fundacji ustaje w przypadku pisemnej rezygnacji z członkostwa lub śmierci członka Rady.
7. Nie można łączyć członkostwa w Radzie Fundacji z pełnieniem funkcji w Zarządzie Fundacji lub ze stosunkiem pracy z Fundacją.
8. W razie powołania członka Rady Fundacji, za jego zgodą, do Zarządu Fundacji lub nawiązania przez członka Rady Fundacji stosunku pracy z Fundacją – członkostwo takiej osoby w Radzie Fundacji ulega zawieszeniu, odpowiednio na czas pełnienia funkcji lub trwania stosunku pracy.
9. Rada wybiera ze swego grona Przewodniczącego Rady. Przewodniczący Rady kieruje pracami Rady, reprezentuje ją na zewnątrz oraz zwołuje i przewodniczy zebraniom Rady.

§ 15.

1. Rada Fundacji zbiera się, co najmniej raz w roku.
2. Radę Fundacji zwołuje Przewodniczący Rady z własnej inicjatywy albo na wniosek Zarządu lub Fundatora, zgłoszony na piśmie.
3. Rada Fundacji podejmuje decyzje w formie uchwał zwykłą większością głosów; w razie równej liczby głosów decyduje głos Przewodniczącego.

§ 16.

Do zadań Rady należy w szczególności:

1. powoływanie i odwoływanie Prezesa i członków Zarządu,
2. podejmowanie decyzji o zatrudnieniu członków Zarządu i ustalanie ich wynagrodzenia,
3. ocena pracy Zarządu, przyjmowanie corocznych sprawozdań lub bilansu i udzielanie członkom Zarządu absolutorium,
4. kontrolowanie bieżącej działalności Zarządu Fundacji,
5. wytyczanie głównych kierunków działalności Fundacji,
6. nadzór nad działalnością Fundacji,
7. podejmowanie na wniosek Zarządu Fundacji decyzji o połączeniu z inną Fundacją lub o likwidacji Fundacji.

§ 17.

Rada Fundacji w celu wykonania swych zadań jest uprawniona do:

1. żądania od Zarządu Fundacji przedstawienia wszelkich dokumentów dotyczących działalności Fundacji,
2. dokonywania rewizji majątku oraz kontroli finansowej Fundacji.

Zarząd Fundacji

§ 18.

1. Zarząd Fundacji składa się z nie więcej niż trzech osób powoływanych przez Radę Fundacji na trzyletnią kadencję.
2. Funkcję członka Zarządu można pełnić przez więcej niż jedną kadencję.
3. Rada Fundacji powołuje Prezesa Zarządu, któremu przysługuje tytuł „Dyrektor Fundacji”.
4. Zarząd Fundacji w całości lub jej poszczególne członkowie mogą być odwołani przez Radę Fundacji przed upływem kadencji na mocy uchwały podjętej jednomyślnie przez wszystkich członków Rady.

§ 19.

1. Zarząd kieruje działalnością Fundacji i reprezentuje ją na zewnątrz.
2. Do zadań Zarządu należy w szczególności:
  - a. uchwalanie rocznych planów działania Fundacji oraz planów finansowych,
  - b. uchwalanie regulaminów,
  - c. sprawowanie zarządu majątkiem Fundacji,
  - d. ustalanie wielkości zatrudnienia i wysokości środków na wynagrodzenia pracowników Fundacji,
  - e. podejmowanie decyzji we wszelkich sprawach nie przekazanych do kompetencji innych organów,
  - f. przyjmowanie darowizn, spadków i zapisów, subwencji i dotacji,
  - g. występowanie z wnioskiem i wyrażanie zgody w sprawie zmian statutu Fundacji, połączenia z inną fundacją oraz likwidacji Fundacji.

3. Zarząd podejmuje decyzje na posiedzeniach w formie uchwał zwykłą większością głosów jego członków obecnych na posiedzeniu.
4. O posiedzeniu muszą być powiadomieni wszyscy członkowie Zarządu.
5. Zarząd może powoływać pełnomocników do kierowania wyodrębnioną sferą spraw należących do zadań Fundacji.
6. Zarząd co roku, do dnia ....., zobowiązany jest przedkładać Radzie Fundacji roczne sprawozdanie z działalności Fundacji.

Sposób reprezentacji

§ 20.

1. Oświadczenia woli w imieniu Fundacji, z zastrzeżeniem ust. 2, składają dwaj członkowie Zarządu działający łącznie.
2. W sprawach dotyczących zatrudniania pracowników oraz w sprawach nie związanych z zaciąganiem zobowiązań majątkowych powyżej ..... złotych – oświadczenia woli w imieniu Fundacji może składać jednoosobowo Prezes Fundacji.

Zmiana Statutu

§ 21.

Zmian w statucie Fundacji dokonuje Rada Fundacji za zgodą Zarządu Fundacji. Zmiany statutu nie mogą dotyczyć celów, dla realizacji których Fundacja została ustanowiona, określonych w akcie założycielskim.

Połączenie z inną fundacją

§ 22.

1. Fundacja może się połączyć z inną fundacją dla efektywnego realizowania swoich celów.
2. Połączenie z inną fundacją nie może nastąpić, jeżeli w jego wyniku mógłby ulec istotnej zmianie cel Fundacji.

§ 23.

W sprawach połączenia z inną fundacją właściwy jest Zarząd, przy czym jego decyzje zapadają w drodze jednomyślnej uchwały i dla swej skuteczności wymagają zatwierdzenia przez Radę Fundacji.

Likwidacja Fundacji

§ 24.

1. Fundacja ulega likwidacji w razie osiągnięcia celów, dla których została ustanowiona lub w razie wyczerpania się jej środków finansowych i majątku.
2. Likwidatorów Fundacji powołuje i odwołuje Rada Fundacji.

§ 25.

Decyzję o likwidacji podejmuje Zarząd w drodze jednomyślnej uchwały, która w celu wywołania skutków prawnych wymaga zatwierdzenia przez Radę Fundacji.

§ 26.

Środki finansowe i majątek pozostały po likwidacji Fundacji mogą zostać przeznaczone mocą uchwały Rady Fundacji na rzecz działających w RP fundacji o zbliżonych celach.

- 6** Jeżeli stowarzyszenie chce ubiegać się o status OPP, to w statucie należy uwzględnić dodatkowe zapisy potwierdzające spełnianie warunków, o których mowa w *Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*. Zob. s. 13, 23.

PRZYKŁADOWY STATUT STOWARZYSZENIA ⁶

STATUT STOWARZYSZENIA .....

Rozdział I

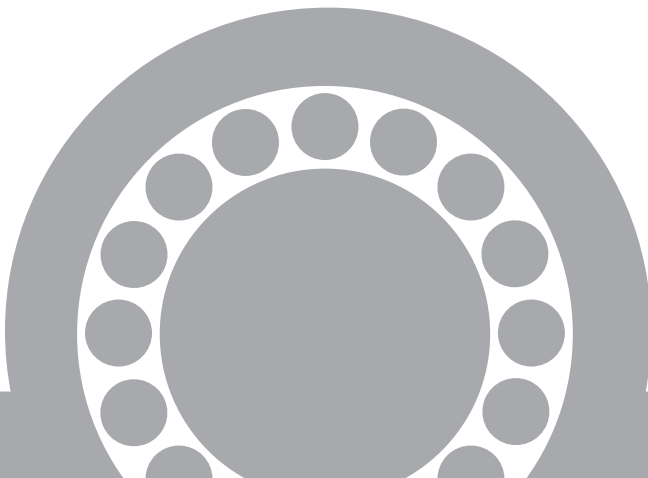
Postanowienia ogólne

1. Stowarzyszenie nosi nazwę ....., w dalszych postanowieniach statutu zwane Stowarzyszeniem.
2. Siedzibą Stowarzyszenia jest .....
3. Terenem działania Stowarzyszenia jest obszar Rzeczypospolitej Polskiej. Dla realizacji celów statutowych Stowarzyszenie może działać na terenie innych państw z poszanowaniem tamtejszego prawa.
4. Stowarzyszenie jest zawiązane na czas nieograniczony. Posiada osobowość prawną. Działa na podstawie przepisów ustawy *Prawo o stowarzyszeniach* (Dz. U. z 1989 r. nr 20, poz. 104 z późniejszymi zmianami) oraz niniejszego statutu.
5. Stowarzyszenie może należeć do innych krajowych i międzynarodowych organizacji o podobnych celach.
6. Działalność Stowarzyszenia oparta jest przede wszystkim na pracy społecznej członków. Do prowadzenia swych spraw Stowarzyszenie może zatrudniać pracowników.

Rozdział II

Cele i środki działania

7. Celem Stowarzyszenia jest działanie na rzecz następujących zadań pożytku publicznego:
  - a. ....,
  - a. ....,
  - b. ....
8. Stowarzyszenie realizuje swe cele poprzez:
  - a. ....,
  - b. ....,
  - c. ....

Rozdział III

Członkowie – prawa i obowiązki

9. Członkami Stowarzyszenia mogą być osoby fizyczne i prawne. Osoba prawna może być jedynie członkiem wspierającym Stowarzyszenia.
10. Stowarzyszenie posiada członków:
  - a. zwyczajnych,
  - b. wspierających,
  - c. honorowych.
11. Członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia może być każda osoba fizyczna, która:
  - a. złoży deklarację członkowską na piśmie,
  - b. przedstawi pozytywną opinię dwóch członków Stowarzyszenia.
12. Członkiem zwyczajnym staje się po złożeniu pisemnej deklaracji na podstawie uchwały Zarządu Stowarzyszenia.
13. Członkiem wspierającym Stowarzyszenie może zostać osoba fizyczna i prawna deklarująca pomoc finansową, rzeczową lub merytoryczną w realizacji celów Stowarzyszenia.
14. Członkiem wspierającym staje się po złożeniu pisemnej deklaracji na podstawie uchwały Zarządu.
15. Członkiem honorowym Stowarzyszenia może być osoba fizyczna, która wniosła wybitny wkład w działalność i rozwój Stowarzyszenia.
16. Członkowie honorowi są przyjmowani przez Walne Zgromadzenie na wniosek 10 członków Stowarzyszenia.
17. Członkowie zwyczajni mają prawo:
  - a. biernego i czynnego uczestniczenia w wyborach do władz Stowarzyszenia,
  - b. korzystania z dorobku, majątku i wszelkich form działalności Stowarzyszenia,
  - c. udziału w zebraniach, wykładach oraz imprezach organizowanych przez Stowarzyszenie,
  - d. zgłaszania wniosków w sprawie działalności Stowarzyszenia,
18. Członkowie zwyczajni mają obowiązek:
  - a. brania udziału w działalności Stowarzyszenia i realizacji jego celów,
  - b. przestrzegania statutu i uchwał władz Stowarzyszenia,
  - c. regularnego opłacania składek.
19. Członkowie wspierający i honorowi nie posiadają biernego oraz czynnego prawa wyborczego, mogą jednak brać udział z głosem doradczym w statutowych władzach Stowarzyszenia, poza tym posiadają takie prawa, jak członkowie zwyczajni.
20. Członek wspierający ma obowiązek wywiązywania się z zadeklarowanych świadczeń, przestrzegania statutu oraz uchwał władz Stowarzyszenia.
21. Członkowie honorowi są zwolnieni ze składek członkowskich.
22. Utrata członkostwa następuje na skutek:
  - a. pisemnej rezygnacji złożonej na ręce Zarządu,
  - b. wykluczenia przez Zarząd:
    - z powodu łamania statutu i nieprzestrzegania uchwał władz Stowarzyszenia,
    - z powodu notorycznego niebrania udziału w pracach Stowarzyszenia,
    - z powodu niepłacenia składek za okres pół roku,
    - na pisemny wniosek trzech członków Stowarzyszenia,
  - c. utraty praw obywatelskich na mocy prawomocnego wyroku sądu,
  - d. śmierci członka oraz utraty osobowości prawnej przez osoby prawne.
23. Od uchwały Zarządu w sprawie przyjęcia w poczet członków Stowarzyszenia lub pozbawienia członkostwa zainteresowanemu przysługuje odwołanie do Walnego Zgromadzenia Członków. Uchwała walnego zgromadzenia członków jest ostateczna.

Rozdział IV Władze Stowarzyszenia

24. Władzami Stowarzyszenia są:
  - a. Walne Zgromadzenie Członków,
  - b. Zarząd,
  - c. Komisja Rewizyjna.
25. Kadencja wszystkich władz wybieralnych Stowarzyszenia trwa trzy lata, a ich wybór odbywa się w głosowaniu jawnym bezwzględną większością głosów. Członkowie wybrani do władz Stowarzyszenia mogą tę samą funkcję pełnić nie dłużej niż przez dwie kadencje.
26. Uchwały wszystkich władz Stowarzyszenia zapadają zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków uprawnionych do głosowania, chyba że dalsze postanowienia statutu stanowią inaczej.
27. Walne Zgromadzenie Członków jest najwyższą władzą Stowarzyszenia. W Walnym Zgromadzeniu Członków biorą udział:
  - a. z głosem stanowiącym – członkowie zwyczajni,
  - b. z głosem doradczym – członkowie wspierający, honorowi oraz zaproszeni goście.
28. Walne Zgromadzenie Członków może być zwyczajne i nadzwyczajne.
29. Walne Zgromadzenie Członków zwyczajne jest zwoływane raz na dwa lata przez Zarząd Stowarzyszenia. Termin i miejsce obrad Zarząd podaje do wiadomości wszystkich członków co najmniej na 7 dni przed terminem zebrania.
30. Walne Zebranie Członków nadzwyczajne może się odbyć w każdym czasie. Jest zwoływane przez Zarząd z jego inicjatywy, na wniosek Komisji Rewizyjnej lub pisemny wniosek co najmniej 1/3 ogólnej liczby członków zwyczajnych Stowarzyszenia.
31. Uchwały Walnego Zgromadzenia Stowarzyszenia zapadają bezwzględną większością głosów w obecności przynajmniej połowy ogólnej liczby członków. Głosowanie jest jawne.
32. Do kompetencji Walnego Zgromadzenia należą:
  - a. określenie głównych kierunków działania i rozwoju Stowarzyszenia,
  - b. uchwalanie zmian statutu,
  - c. wybór i odwoływanie wszystkich władz Stowarzyszenia,
  - d. udzielanie Zarządowi absolutorium na wniosek Komisji Rewizyjnej,
  - e. rozpatrywanie sprawozdań z działalności Zarządu i Komisji Rewizyjnej,
  - f. uchwalanie budżetu,
  - g. uchwalanie wysokości składek członkowskich oraz wszystkich innych świadczeń na rzecz Stowarzyszenia,
  - h. podejmowanie uchwał w sprawie przyjęcia członka honorowego,
  - i. rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań władz Stowarzyszenia,
  - j. rozpatrywanie wniosków i postulatów zgłoszonych przez członków Stowarzyszenia lub jego władze,
  - k. rozpatrywanie odwołań od uchwał Zarządu,
  - l. podejmowanie uchwały o rozwiązaniu Stowarzyszenia i przeznaczeniu jego majątku,
  - m. podejmowanie uchwał w każdej sprawie wniesionej pod obrady, we wszystkich sprawach niezastrzeżonych do kompetencji innych władz Stowarzyszenia.
33. Zarząd jest powołany do kierowania całą działalnością Stowarzyszenia zgodnie z uchwałami Walnego Zgromadzenia Członków, reprezentuje Stowarzyszenie na zewnątrz.
34. Zarząd składa się z 3 do 7 osób, w tym prezesa oraz dwóch wiceprezesów. Prezesa i wiceprezesów wybiera Zarząd spośród swoich członków.
35. Posiedzenia Zarządu odbywają się w miarę potrzeb, nie rzadziej jednak niż raz na miesiąc. Posiedzenia Zarządu zwołuje prezes.
36. Do kompetencji Zarządu należą:
  - a. realizacja celów Stowarzyszenia,
  - b. wykonywanie uchwał Walnego Zgromadzenia Członków,
  - c. sporządzanie planów pracy i budżetu,
  - d. sprawowanie zarządu nad majątkiem Stowarzyszenia,

- e. podejmowanie uchwał o nabywaniu, zbywaniu lub obciążaniu majątku Stowarzyszenia,
  - f. reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz,
  - g. zwoływanie Walnego Zgromadzenia Członków,
  - h. przyjmowanie i skreślanie członków.
37. Komisja Rewizyjna powołana jest do sprawowania kontroli nad działalnością Stowarzyszenia.
38. Komisja Rewizyjna składa się z 3 do 5 osób, w tym przewodniczącego, zastępcy oraz sekretarza.
39. Do kompetencji Komisji Rewizyjnej należy:
- a. kontrolowanie działalności Zarządu,
  - b. składanie wniosków z kontroli na Walnym Zgromadzeniu Członków,
  - c. prawo wystąpienia z wnioskiem o zwołanie Walnego Zgromadzenia Członków oraz zebrania Zarządu,
  - d. składanie wniosków o absolutorium dla władz Stowarzyszenia,
  - e. składanie sprawozdań ze swojej działalności na Walnym Zgromadzeniu Członków.
40. W razie gdy skład władz Stowarzyszenia ulegnie zmniejszeniu w czasie trwania kadencji, uzupełnienie ich składu może nastąpić w drodze kooptacji dokonywanej przez pozostałych członków organu, który uległ zmniejszeniu. W tym trybie można powołać nie więcej niż połowę składu organu.
44. Decyzje w sprawie nabywania, zbywania i obciążania majątku Stowarzyszenia podejmuje Zarząd.
45. Do zawierania umów, udzielania pełnomocnictwa i składania innych oświadczeń woli, w szczególności w sprawach majątkowych, wymagane są podpisy dwóch członków Zarządu działających łącznie.

Rozdział VI

Postanowienia końcowe

46. Uchwałę w sprawie zmiany statutu oraz uchwałę o rozwiązaniu Stowarzyszenia podejmuje Walne Zgromadzenie Członków kwalifikowaną większością głosów (dwóch trzecich), przy obecności co najmniej połowy uprawnionych do głosowania.
47. Podejmując uchwałę o rozwiązaniu Stowarzyszenia Walne Zgromadzenie Członków, określa sposób jego likwidacji oraz przeznaczenie majątku Stowarzyszenia.
48. W sprawach nieuregulowanych w niniejszym statucie zastosowanie mają przepisy prawa polskiego, a w szczególności przepisy *Prawa o stowarzyszeniach*.

Rozdział V

Majątek i fundusze

41. Majątek Stowarzyszenia powstaje:
- a. ze składek członkowskich,
  - b. darowizn, spadków, zapisów,
  - c. dotacji i ofiarności publicznej.
42. Wszelkie środki pieniężne mogą być przechowywane wyłącznie na koncie Stowarzyszenia.
43. Stowarzyszenie prowadzi gospodarkę finansową zgodnie z obowiązującymi przepisami.

WZÓR LISTY CZŁONKÓW ZAŁOŻYCIELI STOWARZYSZENIA

LISTA CZŁONKÓW ZAŁOŻYCIELI STOWARZYSZENIA .....

My niżej podpisani założyciele stowarzyszenia o nazwie: Stowarzyszenie ....., z siedzibą w ..... przy ul. ...., obecni na zebraniu w dniu ..... r. – świadomi odpowiedzialności prawnej – oświadczamy, że spełniamy warunki określone w art. 3 ust. 1 *Ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach*:

Lp.	Imię i nazwisko	Data i miejsce urodzenia	Miejsce zamieszkania (ulica, kod, miasto)	Nr dowodu osobistego	Nr PESEL	Własnoręczny podpis
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						
11.						
12.						
13.						
14.						
15.						

WZORY UCHWAŁ PODEJMOWANYCH W TRAKCIE ZEBRANIA ZAŁOŻYCIELSKIEGO STOWARZYSZENIA

UCHWAŁA O POWOŁANIU ORGANIZACJI (UCHWAŁA NR 1)

Zebrani w dniu ..... r. w ..... postanawiają założyć stowarzyszenie, którego pełna nazwa będzie brzmieć: Stowarzyszenie ....., z siedzibą w ..... przy ulicy ..... Uchwała została przyjęta przez zebranych jednogłośnie / Za uchwałą głosowało ..... osób.

Przewodniczący

Sekretarz

UCHWAŁA O PRZYJĘCIU STATUTU (UCHWAŁA NR 2)

Zebrani uchwalają statut stowarzyszenia pod nazwą Stowarzyszenie ....., z siedzibą w ..... przy ulicy ....., w brzmieniu załączonego dokumentu nr .... Uchwała została przyjęta przez zebranych jednogłośnie / Za uchwałą głosowało ..... osób.

Przewodniczący

Sekretarz

UCHWAŁA O WYBORZE KOMITETU ZAŁOŻYCIELSKIEGO (UCHWAŁA NR 3)

Zebrani zgłosili następujące kandydatury na członków Komitetu Założycielskiego Stowarzyszenia ..... :

1. ....

2. ....

3. ....

4. itd.

Wszyscy zgłoszeni kandydaci wyrazili zgodę na kandydowanie.

W wyniku głosowania jawnego kandydaci do Komitetu Założycielskiego otrzymali następujące ilości głosów:

1. ...., 2. ...., 3. ...., 4. itd.

Wobec tego członkami Komitetu Założycielskiego wybrani zostali:

1. ...., 2. ...., 3. ...., 4. itd.

Założyciele Stowarzyszenia ....., z siedzibą w ..... przy ulicy ....., upoważniają członków Komitetu Założycielskiego w wymienionym powyżej składzie do zarejestrowania Stowarzyszenia ..... w Sądzie ..... w .....

Przewodniczący

Sekretarz

WZÓR POROZUMIENIA O WSPÓŁPRACY Z WOLONTARIUSZEM

[źródło: www.wolontariat.org.pl]

POROZUMIENIE O WSPÓŁPRACY

W dniu ..... w ....., pomiędzy ..... z siedzibą w ..... reprezentowaną przez ..... zwanym w dalszej części Korzystającym, a Panią/Panem ....., dowód osobisty nr ....., adres zamieszkania: ....., zwaną/ym w dalszej części Wolontariuszem, została zawarte porozumienie następującej treści:

1. Korzystający i Wolontariusz zawierają porozumienie o współpracy w zakresie ..... (np. rehabilitacji dzieci autystycznych, promocji organizacji, obsługi księgowej, pomocy w prowadzeniu biura)
2. Wolontariusz zobowiązuje się wykonać w ramach porozumienia następujące świadczenia:
  - a. ....
  - b. ....
3. Rozpoczęcie wykonania świadczeń strony ustalają na dzień ....., a zakończenie do dnia .....
4. Strony zgodnie ustalają, że porozumienie niniejsze obejmuje świadczenie o charakterze wolontarystycznym, które ma charakter bezpłatny.
5. Korzystający zobowiązuje się do zwrotu wolontariuszowi wydatków, które ten poczynił w celu należytego wykonania świadczenia, w tym koszty podróży służbowych i diet na zasadach wynikających z odrębnych przepisów.
6. Zwrot wydatków, o których mowa w pkt. 5 nastąpi w terminie 7 dni po otrzymaniu od Wolontariusza stosownego rozliczenia wraz z dowodami poniesionych wydatków w następującym zakresie:
  - a. ....
  - b. ....
7. Korzystający poinformował Wolontariusza o zasadach bezpiecznego i higienicznego wykonywania świadczeń oraz takie warunki zapewnia.
8. Wolontariuszowi przysługuje zaopatrzenie z tytułu wypadku przy wykonywaniu świadczenia wymienionych w pkt 2 Porozumienia na zasadach wynikających z odrębnych przepisów.
9. Wolontariusz może powierzyć wykonanie zadania innej osobie, lecz w pełni odpowiada za wykonanie porozumienia.
10. Wolontariusz zobowiązuje się do zachowania w tajemnicy wszelkich informacji z zakresu wykonywanego porozumienia, a zwłaszcza informacji związanych z sytuacją socjalną i zdrowotną osób, na rzecz których świadczy pomoc.
11. W sprawach nieuregulowanych porozumieniem zastosowanie ma kodeks cywilny oraz Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
12. Wolontariusz został poinformowany o przysługujących mu prawach i obowiązkach.
13. Porozumienie może być wypowiedziane przez każdą ze stron w terminie .....
14. Porozumienie sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron.

WZÓR UMOWY O PRACĘ

.....
pieczęć pracodawcy

.....
miejsowość, data

(REGON – EKD)

UMOWA O PRACĘ

Zawarta w dniu... roku pomiędzy (nazwa organizacji) z siedzibą w .....
reprezentowaną/nym przez .....
..... (imię, nazwisko, funkcja) a .....
..... (imię, nazwisko pracownika) zamieszkałą/ym w ..... na czas nieokreślony /
określony do dnia .....

I. Strony ustalają następujące warunki zatrudnienia:

1. Rodzaj umówionej pracy / stanowisko:
2. Miejsce wykonywanej pracy:
3. Wymiar czasu pracy: (np. pełny etat)
4. Zakres prac: w załączeniu
5. Wynagrodzenie: miesięczne wynagrodzenie brutto ..... zł
(słownie: ..... zł)

II. Dzień rozpoczęcia pracy: .....

.....
data i podpis pracownika

.....
podpis pracodawcy

WZÓR UMOWY ZLECENIE

UMOWA ZLECENIE

W dniu ..... w ....., pomiędzy ..... z siedzibą w ....., zwanym w treści umowy „Zleceniodawcą”, w imieniu którego działa ..... a ....., zamieszkałym/ą w ....., zwanym/ą dalej „Zleceniobiorcą”, zawarto umowę następującej treści:

§ 1.

Zleceniodawca zleca, a Zleceniobiorca przyjmuje do wykonania czynności: .....

§ 2.

Rozpoczęcie czynności wymienionych w § 1 nastąpi dnia ....., a zakończenie .....

§ 3.

1. Za wykonanie czynności wymienionych w § 1 Zleceniodawca zobowiązuje się zapłacić Zleceniobiorcy wynagrodzenie brutto w wysokości ..... zł (słownie .....).
2. Wynagrodzenie będzie płatne najpóźniej 14 dni po przedłożeniu rachunku przez Zleceniobiorcę.

§ 4.

Zleceniobiorca nie może powierzyć wykonania czynności wymienionych w § 1 innym osobom bez pisemnej zgody Zleceniodawcy.

§ 5.

W sprawach nieunormowanych niniejszą umową mają zastosowanie przepisy Kodeksu Cywilnego.

§ 6.

Umowa została sporządzona w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze Stron.

Zleceniodawca

Zleceniobiorca

PRZYKŁADOWY FORMULARZ DANYCH OSOBOWYCH

OŚWIADCZENIE ZLECENIOBIORCY DLA CELÓW PODATKOWYCH

Nazwisko .....

Imiona 1..... 2.....

Imię ojca ..... Imię matki .....

Miejsce urodzenia ..... Data .....

Numer PESEL ..... Numer NIP .....

Miejsce zamieszkania.....

Gmina/Dzielnica .....

Ulica ..... Nr domu ..... Nr mieszkania .....

Kod pocztowy ..... Miejscowość .....

Urząd Skarbowy - nazwa* .....

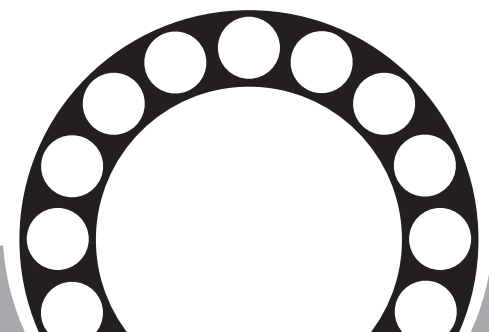
Nazwa banku i numer osobistego konta bankowego ** .....

.....

Stwierdzam, że powyższe dane podałem(am) zgodnie ze stanem faktycznym. Odpowiedzialność karno-skarbowa za podanie danych niezgodnych z prawdą jest mi znana.

.....
data

.....
podpis

* należy podać nazwę Urzędu Skarbowego właściwego dla miejsca zameldowania, np. Warszawa-Bielany, Kraków-Krowodrza itp.

** numer konta osobistego proszę podać jeśli wynagrodzenie ma być przekazane na konto.

Wybrana literatura

Regulacje prawne – fundacje, stowarzyszenia, federacje organizacji pozarządowych

- Arczewska M., *Nie tylko jedna ustawa. Prawo o organizacjach pozarządowych*, Warszawa: Instytut Spraw Publicznych, 2005
- *Budowanie federacji organizacji pozarządowych: teoria i praktyka*, red. A. Wojakowska, Warszawa: Stowarzyszenie na rzecz FIP, 2000
- Bugajna-Sporczyk D., Janson I., *Zakładamy fundację. Praktyczny komentarz do Ustawy o fundacjach. Akty wykonawcze i orzecznictwo. Wzory pism procesowych. Wzorcowy statut*, Warszawa: Wydawnictwo Zrzeszenia Prawników Polskich, 1996
- Cioch H., *Prawo fundacyjne*, Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2005
- Dopierała F., *Non omnis moriar, czyli jak przekazywać spadki na rzecz organizacji społecznych*, Warszawa: ARFP, 1999
- *Fundacje: prawo, organizacja, finanse*, red. J. Kopyra, Warszawa: Centrum Kształcenia i Doskonalenia Kujawscy: Agencja TNOiK, 2003
- Izdebski H., *Fundacje i stowarzyszenia. Komentarz. Orzecznictwo. Skorowidz*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza Transit, 2000
- Juszczyński M., *Warunki prawno-finansowe funkcjonowania organizacji pozarządowych – próba analizy porównawczej*, [w:] Golinowska S., *Pozarządowe instytucje społeczne. Między państwem a społeczeństwem*, Warszawa: IPISS, 1999
- Krasnodębski R., *Podatek od spadków i darowizn*, Warszawa C.H. Beck, 1998
- Musiała A., *Prawne aspekty wolontariatu*, Warszawa: Fundusz Współpracy, 2003
- Niecikowska R., Skiba R., *Jak założyć stowarzyszenie?*, Seria 3w*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2003
- Niezgodzki P., *Rejestracja fundacji i stowarzyszeń w Krajowym Rejestrze Sądowym*, Seria 3w*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2003
- Niezgodzki P., Skiba R., *Kontrola nadzór organizacji pozarządowych*, Seria 3w*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2003
- *Organizacje pozarządowe w Polsce – podstawy prawno-finansowe*, red. M. Grant, Warszawa: Instytut Spraw Publicznych, 2000
- Ożóg I., Nikończyk A., *Podatek VAT w trzecim sektorze*, [w:] „Trzeci sektor”, nr 1, Warszawa: Instytut Spraw Publicznych, 2004
- Pietrowski D., Skiba R., *Jak zgodnie z prawem współpracować z wolontariuszem?*, Seria 3w*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2004
- *Podatki a filantropia*, opr. zbiorowe, Warszawa: ARFP, 2000
- *Prawne regulacje działania organizacji pozarządowych*, red. L. Irisha, K. Simon, R. Kushena, Warszawa: Stowarzyszenie na rzecz FIP, 1999
- Pucek J., *Vademecum Darczyńcy*, Warszawa: ARFP, 2000
- Sak T., *Podstawy prawne sponsorowania fundacji i stowarzyszeń*, Warszawa: Phare Dialog Społeczny, Fundusz Współpracy
- Skiba R., *Budowanie federacji organizacji pozarządowych*, Seria 3w*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2004

- Skiba R., *Jak napisać statut fundacji?*, Seria 3w*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2004
- Skiba R., *Jak napisać statut stowarzyszenia?*, Seria 3w*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2004
- Skiba R., *Zakończenie działalności stowarzyszenia*, Seria 3w*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2002
- Suski P., *Stowarzyszenia i fundacje*, Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, 2005
- Szoplińska A., *Jak założyć fundację?*, Seria 3w*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2004
- *Współpraca firm z organizacjami pozarządowymi – formy prawne*, opr. zbiorowe, Warszawa: ARFP, 2004
- Wygnański J., *PIT a filantropia*, [w:] „Trzeci sektor”, nr 1, Warszawa: Instytut Spraw Publicznych, 2004

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

- Ceglarski A., *Organizacje pożytku publicznego*, Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, 2005
- Gluziński A., *Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*, Warszawa: Difin, 2005
- Guć M., *Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie: poradnik dla samorządów*, Warszawa: FRDL, 2004
- Gumkowska M., Herbst J., Niecikowska R., Wygnański J., *Głos w dyskusji nad Strategią Wspierania Inicjatyw Obywatelskich*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2004
- Izdebski H., *Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Komentarz*, Warszawa: MGPIPS, 2003
- Kołodziej K., *Wolontariat w polskim systemie prawnym po wejściu w życie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*, Warszawa: MGPIPS, 2003
- Kopyra J., *Ustawa o pożytku publicznym i o wolontariacie. Komentarz*, Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck, 2005
- Kowal N., *Tworzenie i rejestracja organizacji pożytku publicznego: komentarz do art. 1-27 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz innych przepisów regulujących rejestrację organizacji pożytku publicznego*; Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2005
- Skiba R., *Jak zostać organizacją pożytku publicznego?*, Warszawa: FRDL, 2004
- Skiba R., *Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Poradnik dla organizacji pozarządowych*, Warszawa: FRDL, 2004
- Skiba R., *Ustawa o pożytku publicznym i o wolontariacie*, Seria 3w*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2004

Zobacz także:

- www.biblioteka.ngo.pl – Serwis portalu organizacji pozarządowych. Na stronie dostępne są w wersji elektronicznej publikacje z zakresu działalności organizacji pozarządowych – książki, czasopisma, raporty i akty prawne, a także serie wydawnicze „Warto wiedzieć więcej” (3w*) oraz „Poznaj swoje prawa”.
- www.liderzy.pl/biblioteka_lidera.php – „Biblioteka Lidera” – interaktywny spis dostępnych książek, opracowań i publikacji internetowych poświęconych umiejętnościom liderским i działaniom społecznym.

Strony internetowe

Portal polskich organizacji pozarządowych – www.ngo.pl

W ramach portalu funkcjonują serwisy tematyczne, m.in.:

- informacje prawne: www.prawo.ngo.pl
- informacje nt. organizacji i działalności pożytku publicznego: www.pozytek.ngo.pl
- konsultacje dokumentów oraz kwestii prawnych i podatkowych: www.konsultacje.ngo.pl
- informacje nt. organizacji infrastrukturalnych, wspieranie organizacji na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego: www.wspieranie.ngo.pl
- monitoring przepisów prawnych prowadzony w ramach projektu „Budowanie przyjaznego środowiska prawnego i społecznego dla organizacji pozarządowych – KOMPAS”: www.kompas.prawo.ngo.pl

Wybrane ogólnopolskie organizacje infrastrukturalne

- Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce – www.filantropia.org.pl
- Biuro Obsługi Inicjatyw Społecznych – www.boris.org.pl
- Centrum Wolontariatu – www.wolontariat.org.pl
- Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej – www.cal.ngo.pl
- Forum Darczyńców w Polsce – www.forumdarczyncow.pl
- Forum Odpowiedzialnego Biznesu – www.fob.org.pl , www.odpowiedzialnybiznes.pl
- Fundacja Bankowa im. Leopolda Kronenberga – www.kronenberg.org.pl
- Fundacja Edukacja dla Demokracji – www.edudemo.org.pl
- Fundacja Feminoteka – www.feminoteka.pl
- Fundacja im. Stefana Batorego – www.batory.org.pl
- Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych – www.fise.org.pl
- Fundacja J&S Pro Bono Poloniae – www.jsprobono.pl
- Fundacja Komunikacji Społecznej – www.fks.dobrestrony.pl
- Fundacja na rzecz Nauki Polskiej – www.fnp.org.pl
- Fundacja Partnerstwo dla Środowiska – www.epce.org.pl
- Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej – www.frdl.org.pl
- Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego – www.frso.pl
- Fundacja Wspomagania Wsi – www.fww.org.pl
- Fundacja Wspólna Droga – www.wspolnadroga.pl
- Helsińska Fundacja Praw Człowieka – www.hfhrpol.waw.pl
- Instytut Spraw Publicznych – www.isp.org.pl
- Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych – www.ofop.engo.pl
- Ośrodek Informacji Środowisk Kobietych – www.oska.org.pl
- Polska Fundacja im. Roberta Schumana – www.schuman.org.pl
- Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży – www.pcyf.org.pl
- Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności – www.pafw.pl
- Sieć Wspierania Organizacji Pozarządowych SPLOT – www.splot.ngo.pl

- Stowarzyszenie Klon/Jawor – www.klon.org.pl
- Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych – www.fip.ngo.pl

Strony instytucji administracji publicznej

- Biuletyn Informacji Publicznej, urzędowy publikator teleinformatyczny – www.bip.gov.pl
- Departament Pożytku Publicznego, serwis informacyjny Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej – www.pozytek.gov.pl
- Europejski Fundusz Społeczny – www.efs.gov.pl
- Ministerstwo Finansów – www.mf.gov.pl
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej – www.mpips.gov.pl
- Ministerstwo Sprawiedliwości – www.ms.gov.pl
  - informacje nt. Krajowego Rejestru Sądowego (m.in. formularze wniosków): www.ms.gov.pl/krs/krs.shtml
  - baza OPP: <http://opp.ms.gov.pl>
- Rzecznik Praw Obywatelskich – www.brpo.gov.pl
- Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Internetowy System Aktów Prawnych (dział „Prawo”) – www.sejm.gov.pl
- Serwis obsługi klientów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – <http://e-inspektorat.zus.pl> Trybunał Konstytucyjny RP – www.trybunal.gov.pl
- Urząd Komisji Integracji Europejskiej – www.ukie.gov.pl
  - internetowy serwis poświęcony debacie publicznej nad regulacjami prawnymi UE: www.debata.ukie.gov.pl
- Urząd Zamówień Publicznych – www.uzp.gov.pl

Inne:

- Europejski Trybunał Praw Człowieka – www.echr.coe.int
- Witryna „podatki.pl”, informacje dla podatników – www.podatki.pl
- Portal ekonomii społecznej – www.ekonomiaspoleczna.pl
- Portal informacyjno-promocyjny poświęcony kampanii społecznej na rzecz odpisu 1% – www.jedenprocent.pl
- Portal prawno-gospodarczy – www.infor.pl
- Portal Unii Europejskiej – www.europa.eu.int
- Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju, UNDP Polska – www.undp.org.pl
- Vademecum Dobroczyńcy, serwis dla przedsiębiorców zainteresowanych współpracą ze społecznościami lokalnymi w ramach projektów społecznego zaangażowania – www.biznes.filantropia.org.pl
- Serwis wydawnictwa prawniczego LEX – www.prawo.lex.pl

Zobacz także:

- www.frso.pl – Strona Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego. W ramach programu „Fimango” dostępne są w wersji elektronicznej najważniejsze akty prawne, wzory umów, a także dokumenty z zakresu księgowości.

Słowo o Akademii

Stowarzyszenie Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce jest niezależną, nienastawioną na zysk organizacją pozarządową działającą od 1998 roku. Akademia inwestuje w grupy obywateli i organizacje pozarządowe, aby miały one możliwość rozwijania swoich społeczności oraz przejęcia odpowiedzialności za siebie i innych. Tak rozumiemy naszą misję.

Współpracując z nami organizacje i społeczności uczymy samodzielnego pozyskiwania środków finansowych, skutecznego identyfikowania i rozwiązywania problemów, a także współpracy z biznesem i samorządem. Udzielamy wsparcia finansowego (granty, stypendia), szkoleniowego, doradczego oraz rzeczowego. Prowadzimy także działania informacyjne i promocyjne. Współpracujemy z innymi organizacjami w kraju i zagranicą.

Kierujemy się następującymi **wartościami**:

- pomocniczość – tworzenie jak największej przestrzeni dla działań społecznych,
- solidaryzm społeczny – pomoc osobom i grupom znajdującym się w trudnych sytuacjach życiowych,
- równość szans – niedyskryminowanie nikogo ze względu na płeć, wiek, kolor skóry, wyznanie, poglądy polityczne, narodowość czy status społeczny.

Główne **działania** Akademii służą rozwojowi społeczności lokalnych oraz społecznego zaangażowania przedsiębiorców. Najważniejsze z nich to:

- tworzenie i wspieranie rozwoju funduszy lokalnych (program „Trzeci Sektor”), lokalnych organizacji grantowych (program „Działaj Lokalnie”), Społecznych Banków Czasu (projekt „Czas nawzajem”), wspieranie rozwoju społeczności lokalnych i ekonomii społecznej (program „Budujemy Nowy Lisków”);
- promowanie społecznego zaangażowania biznesu (konkurs o tytuł „Dobroczyńcy Roku”, program „Vademecum Dobroczyńcy”) oraz postaw filantropijnych wśród osób indywidualnych („Kampania społeczna na rzecz 1%”);
- promowanie aktywności osób starszych i współpracy międzypokoleniowej (program „Stop dyskryminacji ze względu na wiek”, program „Łączymy pokolenia”) oraz wspieranie inicjatyw młodzieżowych (program „Pracownia Umiejętności”, program „Fabryka Inicjatyw”).

W 2005 roku Akademia otrzymała Nagrodę Honorową dla „Dzieła Pro Publico Bono”, co stanowi wyraz uznania dla naszej dotychczasowej działalności.

Kontakt:

Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce
ul. Marszałkowska 6/6, 00-590 Warszawa
tel. (22) 622 01 22, faks (22) 622 02 11
e-mail: arfp@filantropia.org.pl
www.filantropia.org.pl

Wiedza i doświadczenie

Projekt „Wiedza i doświadczenie” realizowany był od maja 2003 roku do czerwca 2006 roku. Został dofinansowany w ramach programu „Trzeci Sektor” przez Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe oraz Fundację im. Stefana Batorego.

Koordynator projektu: Dorota Głazewska

Opieka merytoryczna: Tomasz Schimanek, wicedyrektor ds. programowych ARFP

Współpraca: Tomasz Bruski, Marcin Kamiński, Iwona Kumięga, Beata Tokarz, Joanna Tokarz

Zespół Doradczy projektu:

- Andrzej Biderman – członek zarządu Fundacji Partnerstwo dla Środowiska
- Grzegorz Borek – dyrektor ds. międzynarodowych Europejskiego Centrum Współpracy Młodzieży
- Łukasz Domagała, Rafał Klepacz – Sieć Wspierania Organizacji Pozarządowych „SPLOT”
- Piotr Frączak – Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
- Paweł Gizbert-Studnicki – członek zarządu Instytutu Studiów Strategicznych
- Lidia Kuczmierowska – dyrektor programowy Fundacji im. Stefana Batorego
- Krzysztof Margol – prezes Nidzickiej Fundacji Rozwoju „Nida”
- Witold Monkiewicz – dyrektor programów rozwoju społeczeństwa obywatelskiego Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej
- Przemysław Radwan Röhrenscheff – dyrektor generalny Stowarzyszenia Szkoła Liderów
- Tomasz Schimanek – wicedyrektor ds. programowych Akademii Rozwoju Filantropii w Polsce
- Anna Sienicka – członek zarządu Fundacji Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych

Organizacje partnerskie

■ Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych

FISE jest organizacją pozarządową istniejącą od 1990 roku. Od 1994 roku prowadzi placówkę edukacyjną pod nazwą Szkoła Przedsiębiorczości. W 2005 roku została wpisana przez Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie do rejestru instytucji szkoleniowych.

Aktualne działania FISE koncentrują się na problematyce bezrobocia, szczególnie zaś na usprawnieniu rynku pracy poprzez wsparcie organizacji pozarządowych, które świadczą usługi zatrudnieniowe i tworzą miejsca pracy dla grup defaworyzowanych.

Najważniejsze działania:

- program „Bezrobocie – co robić?”, skierowany do instytucji rynku pracy, obejmujący wsparcie merytoryczne i integrację tego sektora – www.bezrobocie.org.pl
- projekt „eS – w poszukiwaniu polskiego modelu ekonomii społecznej”, promujący rozwój ekonomii społecznej w Polsce – www.es.ekonomiaspoleczna.pl
- prowadzenie sekretariatu Stałej Konferencji Ekonomii Społecznej (SKES) – nieformalnego porozumienia środowisk spółdzielczych, biznesowych i pozarządowych, działającego na rzecz popularyzacji ekonomii społecznej w Polsce – www.sk.es.pl

Kontakt:

Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych

ul. Polna 24 lok. 7, 00-630 Warszawa

tel. (22) 875 07 68-69, faks (22) 825 70 76

e-mail: fise@fise.org.pl

www.fise.org.pl

■ Stowarzyszenie Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw Społecznych BORIS

Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw Społecznych powstało w 1992 roku. Jest niezależną organizacją pozarządową, która wspiera wszelką aktywność obywatelską – w tym organizacje pozarządowe oraz inicjatywy społeczne – w ich działaniach na rzecz dobra publicznego.

Głównym celem organizacji jest zwiększenie efektywności rozwiązywania problemów społecznych dzięki odpowiedniemu wykorzystaniu możliwości i sił tkwiących w społeczeństwie za pomocą metod, takich jak informacja, poradnictwo, konsultacje, szkolenia, publikacje i tworzenie koalicji lokalnych. Stowarzyszenie podejmuje działania zarówno na poziomie lokalnym, jak i regionalnym, krajowym i międzynarodowym. BORIS jest członkiem Sieci Wspierania Organizacji Pozarządowych „SPLOT”.

Kontakt:

Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw Społecznych – BORIS

ul. Ogrodowa 50 lok. 1, 00-876 Warszawa

tel./ faks (22) 620 31 92, (22) 890 94 49

e-mail: biuro@boris.org.pl

www.boris.org.pl

■ Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

FRSO jest niezależną, nienastawioną na zys organizacją pozarządową. Fundacja została założona w 1996 roku przez siedmiu trenerów-absolwentów Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (CSDP) – przedsięwzięcia edukacyjnego, prowadzonego w Polsce i na Węgrzech w latach 1994-1996.

Misją Fundacji jest wzmocnienie oraz podniesienie skuteczności różnorodnych form działania społecznego, inicjowanie i promowanie mechanizmów współpracy trzech obszarów życia pozarządowego – społecznego, publicznego i prywatnego.

Działania FRSO służą przede wszystkim wzmocnieniu efektywności i stabilności organizacji pozarządowych. Fundacja wspiera inne organizacje poprzez szkolenia, konsultacje, poradnictwo i pomoc w wymianie informacji. Realizując programy, które promują trzeci sektor jako wiarygodnego partnera dla innych sektorów życia społecznego, przyczynia się do wypracowania niezależności finansowej organizacji pozarządowych.

Kontakt:

Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

ul. Zakopiańska 21 m 3/4 , 03-934 Warszawa

tel. (22) 616 33 16, faks (22) 616 32 46

e-mail: frso@frso.pl

www.frso.pl

Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce

ul. Marszałkowska 6/6, 00-590 Warszawa

tel. (22) 622 01 22, faks (22) 622 02 11

e-mail: arfp@filantropia.org.pl

www.filantropia.org.pl

- **tekst:** Radosław Skiba
- **redakcja:** Dorota Głażewska
- **konsultacja merytoryczna:** Tomasz Schimanek
- **współpraca:** Iwona Kumięga, Joanna Tokarz
- **korekta:** Monika Anna Twardziak
- **grafika/zdjęcia:** rzeczyobrazkowe.pl [Michał Szperling, Marcin Kamiński]
- **druk:** ARW Roband /roband@cyberia.pl

ISBN: 83-89997-05-3

Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce, Warszawa 2006

Ta praca objęta jest licencją Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 2.5 Polska. Aby zapoznać się z kopią licencji, należy odwiedzić stronę <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/pl/> lub wysłać list do Creative Commons, 543 Howard St., 5th Floor, San Francisco, California, 94105, USA.

Niniejsza publikacja została wydana w ramach programu „Trzeci Sektor” finansowanego przez Trust for Civil Society in Central & Eastern Europe i Fundację im. Stefana Batorego.

AKADEMIA ROZWOJU
FILANTROPII W POLSCE
Academy for the Development of Philanthropy in Poland

Trust for Civil Society
in Central & Eastern Europe
Washington D.C., USA

FUNDACJA
BATOREGO
IM. STEFANA

WIEDZA
I DOŚWIADCZENIE

Celem projektu „Wiedza i doświadczenie” było dostarczenie lokalnym fundacjom i stowarzyszeniom podstawowej wiedzy i umiejętności na temat tworzenia oraz działania organizacji pozarządowych. W ramach projektu zebraliśmy doświadczenia organizacji, które z pomysłem i skutecznie realizują ważne społecznie cele. Na tej podstawie powstała niniejsza publikacja. Może ona służyć jako użyteczny przewodnik, zwłaszcza dla mniej doświadczonych fundacji i stowarzyszeń, które na przykładzie sprawdzonych już praktyk chcą pogłębiać swoją wiedzę i rozwijać własną działalność. A my chcemy w ten sposób zachęcić do poszukiwania rozwiązań problemów poprzez rozpoznawanie możliwości istniejących w społeczności lokalnej, a tym samym do konsekwentnego dążenia do stabilności i efektywności prowadzonych działań społecznych.

W ramach projektu opracowaliśmy także kompleksowy program szkoleniowo-doradczy z zakresu podstaw prawa dotyczącego organizacji społecznych, zarządzania, planowania, ewaluacji, współpracy z otoczeniem, mechanizmów finansowania działań obywatelskich na poziomie lokalnym. Materiał został oparty na doświadczeniach lokalnych organizacji, które osiągają sukces w budowaniu swojej samowystarczalności oraz na doświadczeniach organizacji szkoleniowych. Zebraną wiedzę udostępniemy organizacjom partnerskim projektu – pozarządowym instytucjom wspierającym i szkoleniowym, które pracują z lokalnymi organizacjami, a także samym liderom tych organizacji.

Publikacje wydane w ramach projektu „Wiedza i doświadczenie”:

- moduł 1: Prawne warunki działania organizacji pozarządowych
- moduł 2: Zarządzanie, planowanie i ocena własnych działań
- moduł 3: Współpraca z otoczeniem
- moduł 4: Finanse w organizacji pozarządowej

**WIĘDZA
I DOŚWIADCZENIE**